

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜ/ΚΗΣ

ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΝΙΚΟΛΕΑ

Α.Μ:12882

ΙΝΑ-ΜΑΡΙΑ ΣΕΧΟΥ

Α.Μ:13273

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

“Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ”

ΕΠΟΠΤΗΣ:ΜΗΛΙΤΣΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣ/ΝΟΣ

ΠΡΕΒΕΖΑ, 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	5
1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ.....	5
1.2 ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ.....	5
1.3 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	6
1.4 ΑΡΧΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	7
1.5 Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	8
1.6 ΑΙΤΙΑ ΑΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ.....	9
1.7 Η ΑΝΑΓΚΗ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	12
1.1 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ – ΟΡΙΣΜΟΣ.....	12
1.2 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	12
1.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	14
1.4 ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ – ΟΡΙΣΜΟΣ.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	20
1.1 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	20
1.2 Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	21
1.3 Η ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	24
1.4 Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	31
1.1 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ.....	31
1.2 Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ.....	34
1.3 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	39
1.1 ΤΟΜΕΑΣ ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΩΝ ΠΟΤΩΝ.....	39
1.2 ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ.....	44
1.3 ΤΟΜΕΑΣ ΕΝΟΙΚΙΩΝ.....	45
1.4 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ- ΘΕΡΜΑΝΗΣ.....	47
1.5 ΤΟΜΕΑΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ.....	49
1.6 ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ.....	51
1.7 ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	52
1.8 ΤΟΜΕΑΣ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ.....	52
1.9 OFF SHORE.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	55
Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΕ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	57
1.1 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	57
1.2 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	58
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία ασχολείται με το θέμα της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς στην Ελλάδα. Επιπλέον, μελετά και το φαινόμενο της παραοικονομίας, έννοιες οι οποίες στη χώρα μας πρωτοστατούν στην δημοσιογραφική ενασχόληση και ενημέρωση. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απώλεια εσόδων του δημοσίου και η δυσκολία του κράτους να καλύψει τα δημόσια ελλείμματα του λόγω της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας.

Επίσης, στην παρούσα εργασία έγινε βιβλιογραφική ανασκόπηση για τις έννοιες των φαινομένων, τους παράγοντες, τα χαρακτηριστικά τους, τις συνέπειες, τους τρόπους αντιμετώπισης τους και της διαφθοράς στην Ελλάδα.

Στο πρώτο κεφάλαιο λοιπόν, παρουσιάζονται οι έννοιες και οι διακρίσεις των φόρων καθώς επίσης και οι αρχές της φορολογίας. Τέλος, το κεφάλαιο αυτό ασχολείται με τα αίτια άδικης κατανομής φορολογικού βάρους και με την ανάγκη μείωσης της φορολογίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναπτύσσεται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και οι προσδιοριστικοί της παράγοντες. Επίσης, παρουσιάζονται οι συνέπειες της φοροδιαφυγής. Τέλος, το κεφάλαιο αυτό αναπτύσσει και την έννοια της φοροαποφυγής.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η έννοια της παραοικονομίας καθώς επίσης και η σχέση μεταξύ παραοικονομίας και φοροδιαφυγής. Επιπλέον, αναπτύσσεται το φαινόμενο της παραοικονομίας στην Ελλάδα και οι πιο κύριοι παράγοντες της.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά για την φοροδιαφυγή στην Αρχαία Ελλάδα καθώς και στην κατάσταση που επικρατεί στις μέρες μας. Γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας ιεραρχικής αναλυτικής προσέγγισης. Στο πέμπτο και έκτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά της φοροδιαφυγής σε συγκεκριμένους τομείς και κλάδους της οικονομίας.

Στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους τρόπους αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής καθώς επίσης και σε μέτρα για την καταπολέμηση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΦΟΡΟΣ

1.1 Η έννοια του φόρου

Φόρος είναι το μέρος του εισοδήματος των ιδιωτών που μεταβιβάζεται στον δημόσιο τομέα μέσω της φορολογίας. Αυτό γίνεται για να μαζέψει ο δημόσιος τομέας τους οικονομικούς πόρους που χρειάζεται για να καλύψει τις δαπάνες για τις δραστηριότητες του.

Στην ουσία πρόκειται για μια συνεισφορά του πολίτη να πληρώνει και ένα μικρό ποσό (φόρος) στο κράτος ώστε να έχει το κράτος χρήματα.

1.2 Οι διακρίσεις των φόρων

➤ Ταξινόμηση με κριτήριο τη **φορολογική βάση**:

I) Φόροι περιουσίας : Επιβαρύνουν το σύνολο ή μέρος της αξίας των περιουσιακών στοιχείων των ιδιωτικών φορέων, διακρίνονται δε σε φόρους επί κατοχής περιουσίας , φόρους επί της μεταβίβασης της περιουσίας (φόροι κληρονομιών) και φόρους επί της μεταβίβασης περιουσίας με διμερείς συναλλαγές (φόροι μεταβίβασης ακινήτων)

II) Φόροι κατανάλωσης : Πλήττουν τη δαπάνη των νοικοκυριών για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και διακρίνονται δε σε γενικούς φόρους κατανάλωσης που επιβάλλονται σε όλα τα αγαθά, φόρους κατ'αξία που υπολογίζονται σε ορισμένο ποσοστό επί της τιμής πώλησης του προϊόντος και εσωτερικούς-εξωτερικούς φόρους κατανάλωσης που επιβαρύνουν κυρίως τα εισαγόμενα αγαθά.

III) Φόροι εισοδήματος : Επιβαρύνουν το εισόδημα, που πραγματοποιούν τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, σε ορισμένη χρονική περίοδο (συνήθως ετήσια) και διακρίνονται σε φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων (επιβάλλονται στο εισόδημα των νοικοκυριών) και σε φόρους εισοδήματος νομικών προσώπων (επιβάλλονται επί των καθαρών κερδών των ανώνυμων εταιριών).

- Ταξινόμηση των φόρων σε **άμεσους και έμμεσους φόρους** :

I) Άμεσοι φόροι: Επιβάλλονται επί στοιχείων, που αποκαλύπτουν την ύπαρξη φοροδοτικής ικανότητας (ύπαρξη ικανότητας του ατόμου να πληρώνει φόρους) και έχουν σκοπό να επιβαρύνουν τον κατά νόμο υπόχρεο για την πληρωμή τους.

II) Έμμεσοι φόροι: Επιβάλλονται επί στοιχείων, που αποτελούν ένδειξη μόνο της φοροδοτικής ικανότητας του ατόμου, με σκοπό να επιβαρύνουν τα πρόσωπα, με τα οποία συναλλάσσεται ο κατά νόμο υπόχρεος για την πληρωμή τους (φόροι κατανάλωσης) .

1.3 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα άμεσης και έμμεσης φορολογίας

Με βάση όλων των παραπάνω μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε τα ακόλουθα:

1) Από ταμειακή άποψη η έμμεση φορολόγηση είναι περισσότερο αποτελεσματική από ότι η άμεση φορολόγηση αφού κατά την καταβολή του έμμεσου φόρου :

- Δεν χρειάζεται η διερεύνηση των προσωπικών συνθηκών του φορολογούμενου από τη φορολογούσα αρχή

- Ο αριθμός των υπόχρεων έμμεσων φορολογούμενων είναι μεγαλύτερος από το αριθμό των άμεσα φορολογούμενων.

Με αποτέλεσμα να γίνεται ταχύτερα η είσπραξη των έμμεσων φόρων απ' ότι των άμεσων γιατί δεν είναι εμφανής η φορολογική επιβάρυνση τους. Παράλληλα στους έμμεσους φόρους δύσκολα κανείς φοροδιαφεύγει.

2) Από την άποψη δίκαιης διανομής του εισοδήματος

Για να υφίσταται η δικαιοτέρα διανομή του εισοδήματος θα πρέπει να ισχύουν τα παρακάτω:

I) με την επιβολή του φόρου λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές συνθήκες (πλούτος, οικογενειακή κατάσταση κλπ)

Π) με την επιβολή του φόρου περιορίζει τις εισοδηματικές διαφορές και καθορίζει υψηλότερη φορολογία στα υψηλότερα εισοδήματα
Από την παραπάνω σκοπιά οι άμεσοι φόροι πληρούν και τις δυο προϋποθέσεις ενώ οι έμμεσοι όχι.

3) Από πλευρά σταθερότητας ένα μεγάλο μειονέκτημα των έμμεσων φόρων είναι η άνοδος των τιμών που προκαλούνται από την έμμεση φορολογία και προκαλούν αλυσιδωτές αντιδράσεις σε αυξήσεις σε μισθούς και σε συντάξεις που συνεπάγεται την επιδείνωση του προβλήματος του πληθωρισμού λόγω της υπερβάλλουσας ζήτησης.

1.4 Αρχές Φορολογίας

Οι βασικότερες αρχές της φορολογίας :

- **Καθολικότητα** : Όλοι οι πολίτες πρέπει να συνεισφέρουν στα δημόσια βάρη ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα.
- **Βεβαιότητα** : Ο φορολογούμενος θα πρέπει να ξέρει εκ των προτέρων το ποσό, τον τρόπο και το χρόνο πληρωμής του φόρου.
- **Επάρκεια** : Από δυο ή περισσότερους φόρους , που ασκούν επιδράσεις στη συμπεριφορά των ιδιωτικών φορέων, θα πρέπει να επιλέγεται ο φόρος εκείνος, που αποφέρει τα περισσότερα έσοδα.
- **Ευκαμψία** : Το φορολογικό σύστημα θα πρέπει να προσαρμόζεται ταχέως στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες, έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται εγκαίρως οι οικονομικές διαταραχές.
- **Οικονομική αποτελεσματικότητα** : Πρώτον, ο φόρος θα πρέπει να είναι ουδέτερος δηλαδή να μην επηρεάζει τις επιλογές των ιδιωτικών φορέων, όταν η κατανομή των παραγωγικών μέσων είναι άριστη. Δεύτερον, ο φόρος θα πρέπει να διορθώνει τις επιλογές των ιδιωτικών φορέων, όταν η κατανομή των παραγωγικών μέσων δεν είναι αποτελεσματική.
- **Δικαιοσύνη** : Το φορολογικό σύστημα πρέπει να εξασφαλίζει δίκαιη κατανομή του φορολογικού βάρους

1.5 Η φορολογική πολιτική που εφαρμόζεται στην Ε.Ε

Ανάμεσα στα θεμελιώδη κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγκαταλέγεται και η φορολογική τους κυριαρχία με σκοπό την ομαλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Για τον λόγο αυτό οι προσπάθειες της Ε.Ε. για ομαλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς, επικεντρώνονται κυρίως στη έμμεση φορολογία. Παράλληλα η Ε.Ε., εντείνει τις προσπάθειες και εντατικοποιεί τους ελέγχους της για την καταπολέμηση οποιαδήποτε μορφής φοροδιαφυγής και φοροαπαλλαγής, οι οποίες απειλούν τον δίκαιο ανταγωνισμό και προκαλούν σοβαρές υστερήσεις στα φορολογικά έσοδα. Αξίζει να σημειωθεί, πως όλα τα μέτρα για την πάταξη της φοροδιαφυγής ψηφίζονται ομόφωνα από τα κράτη μέλη μέσω των εκπροσώπων τους σε αυτήν.

Σύμφωνα με την στρατηγική που ακολουθεί η ΕΕ στον τομέα της φορολογικής παρέχεται το δικαίωμα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. η δυνατότητα επιλογής του φορολογικού συστήματος που κρίνει καταλληλότερο για την χώρα που εκπροσωπεί, υπό τον όρο ότι τηρεί του κανόνες της Ε.Ε. Βασική προτεραιότητα της φορολογικής πολιτικής της Ε.Ε. είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των φορολογικών υπηρεσιών των κρατών μελών της ούτως ώστε να διασφαλιστεί ο έλεγχος και να αντιμετωπιστεί οποιαδήποτε μορφής απάτη στις διάφορες διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες, ενώ ταυτόχρονα καταπολεμά τον επίσημο φορολογικό ανταγωνισμό. Εξασφαλίζεται έτσι με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η φορολογική ουδετερότητα με μόνο τίμημα την διατήρηση των φορολογικών συνόρων, τα οποία χρησιμοποιούνται για την είσπραξη του Φ.Π.Α. καθώς και των ειδικών φόρων κατανάλωσης στις χώρες προορισμού των εμπορευμάτων.

Η φορολογική πολιτική της Ε.Ε. περιστρέφεται γύρω από δύο βασικούς άξονες,:

- α) την έμμεση φορολογία για να εγγυάται τη φορολογική ουδετερότητα μεταξύ των αγαθών που παράγονται μέσα στην χώρα και των αγαθών και υπηρεσιών που εισάγονται και να εξασφαλίζει έτσι την ελευθερία κίνησης των αγαθών και των υπηρεσιών, και β) την άμεση φορολογία που χρειάζεται μόνο συντονισμό ως προς τη φορολόγηση των επιχειρήσεων και τον αγώνα κατά της φοροδιαφυγής, προκειμένου να αποφεύγονται οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά και στις κινήσεις κεφαλαίων.

1.6 Αίτια άδικης κατανομής του φορολογικού βάρους

Το φαινόμενο της άδικης κατανομής του φορολογικού βάρους οφείλεται κυρίως στην εκτεταμένη φοροδιαφυγή που υπάρχει καθώς και ότι υπάρχει έντονα το φαινόμενο των απασχολούμενων που δεν δηλώνουν το πραγματικό εισόδημα που αποκομούν από τις διάφορες πηγές εισοδήματος.

Ειδικότερα, οι κυριότερες αιτίες είναι οι παρακάτω:

- Η μακροχρόνια αύξηση των δημοσίων δαπανών
- Ο τρόπος διαχείρισης του δημόσιου χρέους με λάθος χειρισμό του δημοσίου χρήματος μειώνει την φορολογική συνείδηση των πολιτών.
- Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση μέσα από τους φόρους και τις ασφαλιστικές εισφορές.
- Οι συνεχόμενες αλλαγές του κρατικού παρεμβατισμού μέσα από τις αλλαγές των νόμων και των περιορισμών.
- Η ύπαρξη μαύρου χρήματος που ενδεχομένως προέρχεται και από καταχρήσεις δημοσίου χρήματος καθώς και από άλλες πηγές.
- Το ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών σε μια οικονομία σε σχέση με το ποσοστό των απασχολούμενων με εξαρτημένη εργασία.
- Η ύπαρξη υψηλού ρυθμού πληθωρισμού σε μια οικονομία. Να σημειωθεί εδώ ότι ο πληθωρισμός μειώνει τις φορολογικές ελαφρύνσεις με αποτέλεσμα να επιβαρύνονται αναλογικά οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι αποδυναμώνοντας έτσι το κίνητρο για την εργασία.
- Και τελευταία, η μέση φορολογική επιβάρυνση κάθε πολίτη.

Με βάση όλων των παραπάνω, εξηγείται εύκολα πως με την πολιτική περιορισμού σε εισοδήματα οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι πλήττονται περισσότερο (από την άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών με αποτέλεσμα την στρέβλωση της καταναλωτικής συμπεριφοράς των πολιτών) καθώς και οι όροι ανταγωνισμού των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται νόμιμα και εκείνων που παρανομούν.

1.7 Η ανάγκη μείωσης της φορολογίας

Μέσα από την μελέτη που διεξήχθη πέραν από τα πολιτικής φύσεως θέματα που προκύπτουν όπως η επανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών ως προς τις επιλογές της εκάστοτε κυβέρνησης, αναδεικνύεται το σοβαρό πρόβλημα της αυξημένης φορολογίας η οποία είναι η αιτία αύξησης της φοροδιαφυγής.

Ορισμένες σημαντικές πολυεθνικές επιχειρήσεις, είτε έκλεισαν ορισμένα από τα καταστήματα τους, είτε ανέστειλαν τη λειτουργία τους αφότου μπήκε η χώρα μας στην οικονομική κρίση. Ταυτόχρονα, η φοροδιαφυγή φαίνεται να ενισχύθηκε η οποία είναι μεγαλύτερη απ' ό, τι δικαιολογεί η μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι το μέτρο αύξησης του ΦΠΑ στην εστίαση δεν οδήγησε στην αύξηση εσόδων που είχε αρχικά εκτιμηθεί, και ως εκ τούτου ανακλήθηκε το 2013, ενώ ταυτόχρονα απομάκρυνε σημαντικές επιχειρήσεις από την Ελλάδα και αύξησε τη φοροδιαφυγή.

Ενδεχομένως, με βάση τα ανωτέρω στοιχεία, η επιλογή μείωσης της φορολόγησης μπορεί να οδηγήσει βραχυπρόθεσμα σε απώλεια εσόδων τα οποία όμως μπορούν να καλυφθούν σε ένα μέρος από το διαφανόμενο πρωτογενές πλεόνασμα και όχι να γίνουν παροχές προεκλογικής φύσεως. Επίσης η βραχυπρόθεσμη επίπτωση απώλειας εσόδων θα πρέπει να εξεταστεί και λόγω των καταναλωτών που θα αλλάξει.

Εάν η μείωση της φορολόγησης επηρεάσει θετικά την ψυχολογία των συμμετεχόντων στην αγορά και βελτιωθεί η καταναλωτική και επιχειρηματική κατάσταση στην χώρα θα έχει σαν αποτέλεσμα να αυξηθεί η κατανάλωση, και τελικά θα αυξηθούν και δεν θα μειωθούν τα έσοδα από την έμμεση και άμεση φορολογία.

Επιπλέον, η μείωση της φορολογίας θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται επιχειρήσεις με ίδιο αντικείμενο αλλά με πολύ χαμηλότερους συντελεστές ΦΠΑ από γειτονικές μας χώρες (βλ. Βουλγαρία).

Οι αυξήσεις φόρων, σε μια οικονομία που βρίσκεται σε μια μακρά περίοδο ύφεσης, δε δικαιολογείται παραπάνω προσέγγιση από οικονομικής πλευράς κρίνεται λογική, άρτια τεκμηριωμένη και ίσως άμεσα αναγκαία. Δεν βλέπουμε όμως τα μέχρι τώρα νομοθετήματα να λαμβάνουν υπόψη τη κοινωνική πλευρά της φοροδιαφυγής, και δε θεωρούν τα δημόσια έσοδα, με διατάξεις οι οποίες θα περιορίσουν τη

κοινωνική φύση του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Με μια τέτοια συνδυαστική κίνηση η μείωση της φορολόγησης δεν θα επιφέρει καθίζηση στα δημόσια έσοδα, μιας και τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η μονοδιάστατη αντιμετώπιση του προβλήματος οδηγεί σε λάθος λύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ – ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

1.1 Φοροδιαφυγή – Ορισμός

Η φοροδιαφυγή ορίζεται ως το σύνολο των παράνομων ενεργειών των ιδιωτικών φορέων, οι οποίες έχουν σκοπό την μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής τους υποχρέωσης. Τέτοιες ενέργειες είναι για παράδειγμα, η δήλωση στην εφορία μικρότερου εισοδήματος ή λιγότερων εσόδων από τα πραγματοποιηθέντα, η λαθραία εισαγωγή προϊόντων κ.λπ.¹

1.2 Προσδιοριστικοί Παράγοντες

Το μέγεθος της φοροδιαφυγής εξαρτάται από υποκειμενικούς και αντικειμενικούς παράγοντες. Στους υποκειμενικούς παράγοντες συγκαταλέγονται :

1. Το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο των φορολογούμενων. Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο δεν επιτρέπει στους φορολογούμενους να συνειδητοποιήσουν το γεγονός ότι τα φορολογικά έσοδα διατίθενται για την παραγωγή δημοσίων αγαθών, που ικανοποιούν συλλογικές ανάγκες.

2. Το φορολογικό επίπεδο και το επίπεδο φορολογικής ηθικής των φοροτεχνικών οργάνων. Το μορφωμένο και αδιάφθορο δυναμικό των Φοροτεχνικών Υπηρεσιών είναι σε θέση να διαμορφώσει το φορολογικό σύστημα, έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος φοροδιαφυγής, να οργανώνει ορθολογικά τις Υπηρεσίες και να αποφεύγει τις παράνομες συναλλαγές με τους φορολογούμενους.

Οι αντικειμενικοί παράγοντες που προσδιορίζουν την έκταση της φοροδιαφυγής είναι οι ακόλουθοι :

¹ Πηγή : www.euretirio.com

1. Η μέση φορολογική επιβάρυνση του ατόμου. Όσο υψηλότερη είναι η μέση φορολογική επιβάρυνση, τόσο ισχυρότερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή. Οι υψηλοί φόροι περιορίζουν αισθητά την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών.

2. Ο τρόπος κατανομής των φορολογικών βαρών. Όσο περισσότερο άδικη είναι η κατανομή των φορολογικών βαρών, τόσο εντονότερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή, διότι :

- Καλλιεργείται το αίσθημα της αδικίας μεταξύ των συνεπών φορολογούμενων και ενισχύεται η επιθυμία τους να εξομοιωθούν με τους φορολογικά ευνοούμενους.
- Αυξάνεται η φορολογική επιβάρυνση των συνεπών φορολογούμενων εφόσον τα ποσά, που θα έπρεπε να καταβάλλουν οι ευνοούμενοι φορολογικά, θα πρέπει τώρα να καταβάλλονται από τους υπόλοιπους ιδιωτικούς φορείς.
- Δημιουργούνται άνισοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ ευνοούμενων και μη ιδιωτικών φορέων, δεδομένου ότι οι φόροι επηρεάζουν τα σχέδια παραγωγής και επενδύσεων των επιχειρηματικών μονάδων.

3. Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος. Η τάση για φοροδιαφυγή είναι μεγαλύτερη, όταν το φορολογικό σύστημα κυριαρχείται από άμεσους φόρους, διότι όλα τα νοικοκυριά είναι υποχρεωμένα να υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις, ο έλεγχος δε της ειλικρίνειας των δηλώσεων αυτών από τα φοροτεχνικά όργανα είναι δυσχερής.

4. Ο τρόπος διαχείρισης του δημοσίου χρήματος. Η συνετή και χρηστή διαχείριση των φορολογικών εσόδων από το κράτος εξασθενεί το κίνητρο για φοροδιαφυγή, διότι ενισχύει την εμπιστοσύνη των νοικοκυριών στη θέληση και την ικανότητα των δημοσίων φορέων να ικανοποιούν συλλογικές ανάγκες. Αντίθετα, η σπατάλη του δημοσίου χρήματος διαβρώνει τη φορολογική συνείδηση των ατόμων, εφόσον η φορολογική τους θυσία δεν εκτιμάται ανάλογα από το κράτος.

5. Ο τρόπος οργάνωσης της αγοράς. Αν π.χ. στη διαδικασία παραγωγής και διανομής εμπλέκονται πολυάριθμες μικρές επιχειρήσεις, με ατελή λογιστική οργάνωση, η τάση για φοροδιαφυγή θα είναι μεγαλύτερη. Το ίδιο ισχύει, όταν στην χώρα υπάρχει εκτεταμένος αγροτικός τομέας, όπου οι περισσότερες συναλλαγές δεν είναι εγγρήματες, αλλά γίνονται σε είδος (αντιπραγματισμός). Αντίθετα, στις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες, όπου η παραγωγή και διανομή γίνονται μέσω οργανωμένων μονάδων, οι δε μισθωτοί αντιπροσωπεύουν ένα υψηλό ποσοστό του

εργατικού δυναμικού, η φοροδιαφυγή είναι σχετικά περιορισμένη. Στην Ελλάδα όπου το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων είναι υψηλότερο από ότι σε άλλες χώρες της Ε.Ε. – λόγω του χαμηλότερου βαθμού εκβιομηχάνισης – η φοροδιαφυγή εκτιμάται ότι είναι μεγαλύτερη.

6. Ο τρόπος οργάνωσης των Φοροτεχνικών Υπηρεσιών. Αν ο φοροεισπρακτικός μηχανισμός έχει την κατάλληλη διοικητική και οργανωτική δομή, είναι επανδρωμένος με καταρτισμένο και ενσυνείδητο προσωπικό, διαθέτει σύγχρονα υλικοτεχνικά μέσα, εφαρμόζει αποτελεσματικές μεθόδους εξακρίβωσης της φορολογικής ύλης και ασκεί συστηματικούς ελέγχους (προληπτικούς και κατασταλτικούς), η τάση για φοροδιαφυγή θα είναι μικρότερη, και αντιστρόφως.

1.3 Συνέπειες της φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή επηρεάζει δυσμενώς όλους του δημοσιονομικούς στόχους :

1. Η διανομή του εισοδήματος γίνεται περισσότερο άδικη για τρεις λόγους.

Πρώτον, οι φόροι που θα έπρεπε να πληρωθούν από τους φοροφυγάδες, μετατίθενται στους ώμους των ευσυνείδητων ή μη δυνάμεων να φοροδιαφύγουν πολιτών.

Δεύτερον, ευνοούνται οι φοροδιαφεύγουσες επιχειρήσεις, οι οποίες μπορεί να μην είναι και οι παραγωγικότερες, οπότε δεν αριστοποιείται η κατανομή των παραγωγικών μέσων. Τρίτον, επιτείνεται η αντίστροφη προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος, στην έκταση που η φοροδιαφυγή σημειώνεται στους άμεσους φόρους και το κράτος αναγκάζεται να προσφύγει σε μεγαλύτερη έκταση στους έμμεσους φόρους.

2. Η ταμειυτική λειτουργία των φόρων εξασθενεί και το κράτος αναγκάζεται να προσφεύγει σε δανεισμό ή σε έκδοση νέου χρήματος.

3. Η καταπολέμηση των οικονομικών διαταραχών γίνεται λιγότερο αποτελεσματική και η αναπτυξιακή διαδικασία επιβραδύνεται. Όταν για παράδειγμα το κράτος αποφασίσει να αυξήσει ως συντελεστές του ΦΕΦΠ (Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων), για να περιστείλει τον πληθωρισμό, η φοροδιαφυγή θα περιορίσει την αποτελεσματικότητα του εν λόγω μέτρου. Ομοίως, όταν το κράτος αποφασίσει να θεσπίσει φορολογικά και λοιπά αναπτυξιακά κίνητρα υπέρ των παραγωγικών μονάδων, που δραστηριοποιούνται σε δυναμικούς κλάδους, η

φοροδιαφυγή εκ μέρους των μη παραγωγικών μονάδων θα τους εξισώσει με τις παραγωγικές, οπότε η σπουδαιότητα των κινήτρων υποβαθμίζεται.

1.4 Φοροαποφυγή-Ορισμός

Όπως και η φοροδιαφυγή, η φοροαποφυγή (tax avoidance) είναι η πλήρης ή μερική αποφυγή του φόρου. Επομένως, ως προς τις οικονομικές τους συνέπειες η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή δεν διαφέρουν καθόλου μεταξύ τους. Διαφέρουν όμως σημαντικά από πολιτική και ηθική άποψη. Γιατί, ενώ στην περίπτωση της φοροδιαφυγής υπάρχει καταστρατήγηση τόσο του γράμματος, όσο και του πνεύματος του νόμου, στην περίπτωση της φοροαποφυγής υπάρχει καταστρατήγηση μόνο του πνεύματος του νόμου. Σε περίπτωση φοροαποφυγής αποφεύγουν την καταβολή του φόρου με μέσα και διαδικασίες, οι οποίες δεν συνεπάγονται ποινές γι' αυτούς και δεν επιφέρουν νομικές συνέπειες. Η φοροδιαφυγή συνήθως διακρίνεται από την φοροαποφυγή (tax avoidance), η οποία συνίσταται στην μη καταβολή φόρου αξιοποιώντας ή ακριβέστερα καταστρατηγώντας την ισχύουσα νομοθεσία (κυρίως τυχόν ασάφειες, ειδικές ρυθμίσεις και «παραθυράκια»), καθώς και από τον φορολογικό προγραμματισμό, που συνδέεται με τις προσπάθειες των φορολογουμένων για διαχρονική ελαχιστοποίηση των καταβαλλόμενων φόρων. Τα όρια ωστόσο μεταξύ της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής είναι πολλές φορές ασαφή. Αν θέλει κανείς να ακριβολογήσει, λόγος για φοροαποφυγή πρέπει να γίνεται μόνον όταν αυτός που την κάνει δεν υπόκειται σε κίνδυνο να υποστεί κυρώσεις για τέτοιες πράξεις του. Επομένως, όταν λέμε φοροαποφυγή, εννοούμε το σύνολο των νόμιμων ενεργειών των ιδιωτικών φορέων, με τις οποίες αποβλέπουν στην μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής τους επιβαρύνσεως από ορισμένο ή ορισμένους φόρους. Φοροαποφυγή λαμβάνει χώρα όταν π.χ. οι καταναλωτές μειώνουν την ζήτηση των φορολογούμενων προϊόντων και αυξάνουν ανάλογα την ζήτηση των μη φορολογούμενων υποκατάστατων τους (π.χ. καφές – ζάχαρη), όταν το άτομο μεταβιβάζει την περιουσία του με τμηματικές δωρεές εν ζωή, για να μην

αναγκασθούν αργότερα οι κληρονόμοι του να πληρώσουν τον βαρύτερο φόρο κληρονομιών. Όταν το άτομο καταθέτει τα χρηματικά του κεφάλαια σε πιστωτικά ιδρύματα συνήθως το εισόδημα από τόκων δεν φορολογείται – αντί να τα επενδύσει σε ακίνητα περιουσιακά στοιχεία, ώστε να αποφύγει τόσο τον φόρο μεταβιβάσεως όσο και τον φόρο εισοδήματος περιουσίας .

Μια ενέργεια για να θεωρηθεί ως ενέργεια φοροαποφυγής θα πρέπει τυπικά να έχει τρία χαρακτηριστικά (N. Τάτσος, 2001):

Πρώτον, σχεδόν πάντοτε υπάρχει ένα στοιχείο ανειλικρίνειας, εικονικότητας ή πλαστότητας, δηλαδή, κατά κανόνα οι σχετικές ενέργειες έχουν κίνητρο την αποφυγή φόρου.

Δεύτερον, συχνά οι ενέργειες που έχουν στόχο τη φοροαποφυγή εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες (κενά, ασάφειες, κακή διατύπωση κ.λπ.) της φορολογικής νομοθεσίας ή εκμεταλλεύονται δυνατότητες που έχει το φορολογικό καθεστώς, οι οποίες δεν ήταν στην πρόθεση του νομοθέτη (π.χ. η απαλλαγή στην Ελλάδα από τα τεκμήρια των επαγγελματιών σκαφών αναψυχής, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα να δηλώνονται από τους ιδιοκτήτες τους ως επαγγελματικά και σκάφη που δεν έχουν στην πραγματικότητα αυτή την ιδιότητα).

Τρίτο χαρακτηριστικό της φοροαποφυγής είναι η μυστικότητα που τη διακρίνει. Αυτοί που φοροαποφεύγουν, έχουν κάθε λόγο να αποκρύπτουν από τις φορολογικές αρχές, αλλά και γενικά τη κοινή γνώμη, τα νέα μέσα φοροαποφυγής, αφού η γνωστοποίηση των μέσων αυτών θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα στη λήψη σχετικών μέτρων.

Λόγω των χαρακτηριστικών της αυτών ο περιορισμός της φοροαποφυγής, όπως και ο περιορισμός της φοροδιαφυγής, αποτελεί σε όλες σχεδόν τις χώρες βασική επιδίωξη της κυβερνητικής πολιτικής.

Η φοροαποφυγή εξαρτάται γενικά από:

1. την διαφορά της φορολογικής επιβαρύνσεως μεταξύ των διαφόρων εναλλακτικών τρόπων διαθέσεων του εισοδήματος των φορολογούμενων

και

2. τον βαθμό σπουδαιότητας των επί μέρους ατομικών αναγκών που ικανοποιούνται με τους εναλλακτικούς αυτούς τρόπους διαθέσεως του εισοδήματος.

Ειδικότερα, στους φόρους καταναλώσεως η φοροαποφυγή εξαρτάται από παράγοντες όπως:

I) Η ελαστικότητα ζήτησεως του αγαθού σε σχέση με την τιμή του. Γενικά όσο μεγαλύτερη είναι η ελαστικότητα ζήτησεως του φορολογούμενου αγαθού τόσο μεγαλύτερη είναι η έκταση της φοροαποφυγής. Αν η ζήτηση του προϊόντος είναι πλήρως ελαστική, η αύξηση του φορολογικού συντελεστή θα μηδενίσει τα δημόσια έσοδα από την φορολόγηση του συγκεκριμένου προϊόντος. Αν η ζήτηση είναι πλήρως ανελαστική, η αύξηση των φορολογικών εσόδων θα είναι ανάλογη με την αύξηση του φορολογικού συντελεστή κ.ο.κ.

II) Η εισοδηματική κατάσταση των φορολογούμενων. Αν οι φορολογούμενοι ανήκουν στις κατώτερες εισοδηματικές τάξεις, η καταναλωτική τους συμπεριφορά ελάχιστα επηρεάζεται από το μέγεθος και τις μεταβολές των συντελεστών των φόρων καταναλώσεως, γι' αυτό και η φοροαποφυγή στις τάξεις αυτές είναι περιορισμένη. Αντίθετα για τους φτωχούς εισοδηματίες, η αύξηση των έμμεσων φόρων επηρεάζει δυσμενώς το βιοτικό του επίπεδο γι' αυτό και προσπαθούν να συνδυάσουν τις καταναλισκόμενες από αυτούς ποσότητες των αγαθών κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να ελαχιστοποιήσουν την φορολογική του επιβάρυνση. Η φοροαποφυγή λοιπόν είναι πιο εκτεταμένη στις κατώτερες παρά στις μεσαίες και ανώτερες τάξεις.

Η φοροαποφυγή ασκεί δυσμενείς επιδράσεις τόσο στην οικονομική συμπεριφορά των ιδιωτικών φορέων όσο και την ταμειευτική λειτουργία του φόρου. Επειδή η αύξηση των τιμών, σε μείωση των ζητούμενων ποσοτήτων, οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να περικόψουν την παραγωγή τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση αργής παραγωγικής δυναμικότητας στους φορολογούμενους κλάδους (δηλαδή, μέρος των παραγωγικών μέσων παραμένει αχρησιμοποίητο). Και αν οι συντελεστές παραγωγής στους κλάδους, που επλήγησαν από την αύξηση των

έμμεσων φόρων, μπορούν να βρουν απασχόληση στους μη φορολογούμενους ή στους ηπιότερους φορολογούμενους κλάδους παραγωγής αγαθών που είναι στενά υποκατάστατα των φορολογούμενων- των οποίων αυξάνει η ζήτηση και η παραγωγή- δεν δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα στην οικονομία. Αν όμως η διακλαδική κίνηση των παραγωγικών μέσων είναι δυσχερής, είτε λόγω υψηλού βαθμού ειδικεύσεως τους είτε λόγω γεωγραφικών και λοιπών λόγων, η συνέπεια του φόρου μείωσης της ζήτησεως των φορολογούμενων προϊόντων θα οδηγήσει σε μείωση της παραγωγής, της απασχολήσεως και του εθνικού εισοδήματος, ενώ η αύξηση της ζήτησεως των μη φορολογούμενων προϊόντων είναι πιθανό να οδηγήσει σε πληθωρισμό.

Η δυσμενή επίδραση της φοροαποφυγής επί της ταμειευτικής λειτουργίας των φόρων μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους, οι σπουδαιότεροι των οποίων αναφέρονται παρακάτω:

1. Αν η ζήτηση του προϊόντος, του οποίου αυξήθηκε η φορολογική επιβάρυνση, είναι πλήρως ανελαστική – οπότε αποκλείεται η μείωση των φορολογικών εσόδων λόγω μείωσης της καταναλισκόμενης ποσότητάς του – οι καταναλωτές θα αναγκαστούν, *ceteris paribus*, να μειώσουν τις ζητούμενες ποσότητες άλλων φορολογούμενων αγαθών, οπότε θα περιοριστούν οι φορολογικές εισπράξεις από τα αγαθά αυτά.

Πράγματι, με δεδομένη την ροπή προς κατανάλωση και τους λοιπούς προσδιοριστικούς παράγοντες της δαπάνης, η συνέπεια του φόρου αύξησης της τιμής ορισμένου αγαθού με πλήρως ανελαστική ζήτηση (ή με μικρή ελαστικότητα ζήτησεως) θα επηρεάσει αρνητικά τις ζητούμενες ποσότητες των άλλων φορολογούμενων αγαθών και τα φορολογικά έσοδα.

2. Η μείωση της παραγωγής των φορολογούμενων κλάδων, θα οδηγήσει σε μείωση των κερδών τους (εκτός αν η ζήτηση για τα προϊόντα τους είναι ανελαστική) και επομένως, σε μείωση των εσόδων από τον φόρο επί των κερδών στους κλάδους αυτούς. Το ίδιο ισχύει και με τα έσοδα από λοιπούς άμεσους φόρους, που πλήττουν τις αμοιβές των παραγωγικών μέσων, των οποίων περιορίζεται η απασχόληση (εργασία, έδαφος κ.λπ.)

3. Αν τελικά η φοροαποφυγή οδηγήσει σε μείωση της παραγωγής και της απασχολήσεως θα ασκηθούν περαιτέρω δυσμενείς δευτερογενείς επιδράσεις. Η θέση δηλαδή εκτός απασχολήσεως ορισμένων παραγωγικών μέσων θα έχει ως αποτέλεσμα την εκ μέρους μείωση της ζήτησεως, που προκλήθηκε από την επιβολή ή αύξηση της ζήτησεως θα περιορίσει ακόμα περισσότερο την παραγωγή και την απασχόληση, την ζήτηση κ.ο.κ. η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως πολλαπλασιαστική διαδικασία μείωσης του εθνικού εισοδήματος, η δυσμενής της δε επίδραση επί των φορολογικών εσόδων είναι εμφανής.

Τα περιθώρια αντιμετώπισεως της φοροαποφυγής δεν είναι μεγάλα. Τα κράτος μπορεί π.χ. να κατατμήσει μια δεδομένη αύξηση του φορολογικού συντελεστή σε πολλές μικρές δόσεις, τις οποίες να κατανείμει σε χρονικώς διάφορα σημεία, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι αντιδράσεις των φορολογουμένων. Μπορεί επίσης να φορολογήσει σχετικώς βαρύτερα τα αγαθά με μικρή ελαστικότητα ζήτησεως (παραβιάζοντας βέβαια την αρχή της δίκαιης κατανομής των φορολογικών βαρών, διότι τα αγαθά, διότι τα αγαθά αυτά είναι συνήθως είδη πρώτης ανάγκης) ή να θεσπιστεί ομοιόμορφο φορολογικό καθεστώς για τα προϊόντα, που είναι υποκατάστατα μεταξύ τους κ.ο.κ. Όταν όμως το κράτος έχει να αντιμετωπίσει την τεράστια ποικιλία των αγαθών, που αποτελούν αντικείμενο συναλλαγών, ο συντονισμός των διάφορων μορφών έμμεσων φόρων προς τον σκοπό περιορισμού της φοροαποφυγής είναι πράγματι έργο δυσχερές και επίμοχθο. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις φοροαποφυγής είναι σε σχέση με την νομική μορφή επιχειρήσεων, με τις παροχές διοικητικών στελεχών επιχειρήσεων, με τον επαναπατρισμό κεφαλαίων, μέσω δωρεών & ΧΑΑ, με άτυπη δωρεά χρημάτων κ.λπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1.1 Το φαινόμενο της παραοικονομίας

Ορίζουμε ως παραοικονομία τις οικονομικές δραστηριότητες που, ενώ δημιουργούν εισοδήματα και άρα θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στις στατιστικές εκτίμησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, εξαιτίας της μερικής ή της ολικής απόκρυψης τους από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες ή εξαιτίας αδυναμιών των τελευταίων, είναι δυνατόν να μην περιλαμβάνονται στις επίσημες εκτιμήσεις. Οι αιτίες απόκρυψης οικονομικών δραστηριοτήτων μπορούν να συνοψιστούν στα εξής :

- *Στην αποφυγή φορολογικής επιβάρυνσης, καθώς και της επιβάρυνσης που απορρέει από την υπάρχουσα νομοθεσία.* Έτσι ένα μεγάλο μέρος της φοροδιαφυγής είτε αφορά εισοδήματα που προέρχονται από δεύτερη απασχόληση και δεν δηλώνονται είτε αφορά ένα μη δηλούμενο μέρος του εισοδήματος που προέρχεται από αυτοαπασχόληση. Ομοίως, συμφωνία πωλητών και αγοραστών, ως όφελος και των δυο μερών, για την αποφυγή της καταβολής του φόρου εισοδήματος, του ΦΠΑ ή άλλων εμμέσων φόρων, οδηγεί στη μη δήλωση αγορών αγαθών και υπηρεσιών. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνεται και η απόκρυψη οικονομικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση της απασχόλησης, για την αποφυγή επιβαρύνσεων που προβλέπει ο νόμος για τις συνθήκες ασφαλούς εργασίας των εργαζομένων.
- *Στην παραγωγή και τη διακίνηση παράνομων αγαθών και υπηρεσιών, όπως είναι τα ναρκωτικά, η παράνομη πορνεία, τα παράνομα τυχερά παιχνίδια, το λαθρεμπόριο και η τοκογλυφία.* Παράνομες δραστηριότητες, δηλαδή δραστηριότητες που δεν επιτρέπονται από τον νόμο, δε δηλώνονται και έτσι δεν καταγράφονται.
- *Στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ιδία χρήση.* Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα της παραγωγής αγαθών για ιδία χρήση είναι κάποιος που κτίζει ή επισκευάζει μόνος του το σπίτι. Σε αυτή τη περίπτωση, ο πωλητής και ο αγοραστής είναι το ίδιο πρόσωπο και κατά συνέπεια δεν υπάρχει λόγος να δηλωθεί η οικονομική δραστηριότητα.

- Στις αδυναμίες των στατιστικών υπηρεσιών να καταγράψουν τις οικονομικές δραστηριότητες. Μεθοδολογικές αδυναμίες σε στατιστικές έρευνες καθιστούν πρακτικά αδύνατη τη καταγραφή όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων.

1.2 Σχέση φοροδιαφυγής και παραοικονομίας

Αρχικά η φοροδιαφυγή διακρίνεται σε δυο κατηγορίες . Πρώτον υπάρχει η φοροδιαφυγή η οποία σχετίζεται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα (εισόδημα του τρέχοντος οικονομικού έτους κ.λπ.) και δεύτερον, η φοροδιαφυγή που δεν σχετίζεται με την τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα (φορολογία μεταβιβάσεως κληρονομιών).

Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι αφού η φοροδιαφυγή σχετίζεται με την τρέχουσα και μη-τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα ενώ η παραοικονομία μόνο με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα δεν μπορούμε να πούμε ότι οι δυο αυτές έννοιες ταυτίζονται.

Αλλά οι μεγαλύτερες και πιο σημαντικές διαφορές μεταξύ της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής δεν στρέφονται στην μη-τρέχουσα συνολική οικονομική δραστηριότητα αλλά στη περίπτωση της τρέχουσας οικονομικής δραστηριότητας.

Οι διαφορές αυτές γίνονται εύκολα κατανοητές με τη βοήθεια του παρακάτω πίνακα.

<p>Συνολικά εισοδήματα Συντελεστών Παραγωγής (και ποσά των έμμεσων φόρων) που πρέπει να καταγραφούν και να αποδοθούν στις οικονομικές υπηρεσίες. (Δραστηριότητες φοροδιαφυγής η μη φοροδιαφυγής)</p>	<p>Συνολική τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα που πρέπει να καταγραφεί στους Εθνικούς Λογαριασμούς. (Κρυμμένη και παρατηρήσιμη οικονομία_</p>		
		Καταγεγραμμένη	Μη καταγεγραμμένη
	<p>Δηλωμένες δραστηριότητες</p>	<p>I Όχι φοροδιαφυγή Όχι παραοικονομία</p>	<p>II Όχι φοροδιαφυγή Παραοικονομία</p>
<p>Μη- δηλωμένες δραστηριότητες</p>	<p>III Φοροδιαφυγή Όχι παραοικονομία</p>	<p>IV Φοροδιαφυγή και Παραοικονομία</p>	

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει τη σχέση μεταξύ φοροδιαφυγής και παραοικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα η οριζόντια διάσταση δείχνει την τρέχουσα δραστηριότητα που πρέπει να καταγραφεί σύμφωνα με τους ορισμούς που δίνονται παραπάνω αλλά για κάποιους λόγους ένα κομμάτι της δεν καταγράφεται. Έτσι έχουμε δυο διαστάσεις της παραοικονομίας (καταγραφόμενη και μη-καταγραφόμενη).

Κάθετα παρατηρούμε τα εισοδήματα που προκύπτουν από τη συνολική οικονομική δραστηριότητα και φορολογούνται άμεσα καθώς επίσης και αυτά που φορολογούνται έμμεσα.

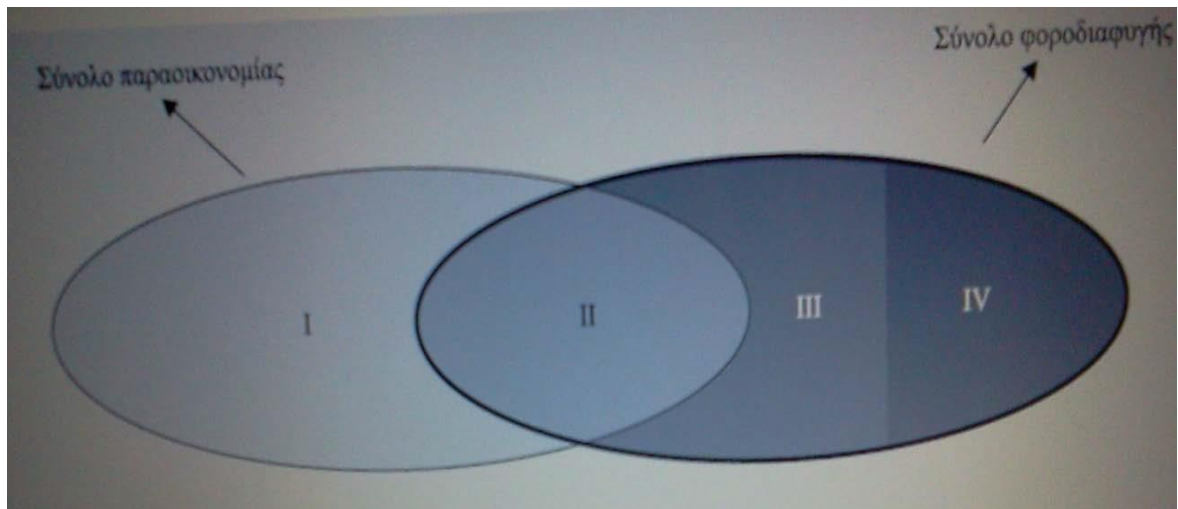
Από την παραπάνω ταξινόμηση μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερα τεταρτημόρια.

Στο πρώτο τεταρτημόριο έχουμε την ιδανική κατάσταση χωρίς φοροδιαφυγή και παραοικονομία. Στη περίπτωση αυτή οι φορολογικές αρχές γνωρίζουν και μπορούν να ανιχνεύσουν ολόκληρη την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα. Παράλληλα, κανένας πολίτης δεν αποκρύπτει το πραγματικό του εισόδημα.

Στο δεύτερο τεταρτημόριο παρατηρούμε μια όχι και τόσο κοινή περίπτωση κατά την οποία αν και η προστιθέμενη αξία μερικών δραστηριοτήτων δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς παρολαυτά τα αντίστοιχα εισοδήματα δηλώνονται κανονικά και οι φόροι που αντιστοιχούν σε αυτά τα εισοδήματα πληρώνονται από τους υπόχρεους. Στην περίπτωση δυο εμπίπτουν κυρίως νέες οικονομικές δραστηριότητες για τις οποίες δεν έχει διαμορφωθεί ακόμα θεσμικό πλαίσιο οπότε και δεν παρακολουθούνται από τις στατιστικές υπηρεσίες.

Στο τρίτο τεταρτημόριο βλέπουμε την περίπτωση φοροδιαφυγής χωρίς παραοικονομία. Σε αυτή τη περίπτωση τα εισοδήματα και οι συναλλαγές δεν δηλώνονται παρόλο που καταγράφεται η προστιθέμενη αξία στην οικονομία.

Στο τέταρτο τεταρτημόριο έχουμε ύπαρξη φοροδιαφυγής καθώς της και παραοικονομίας. Σε αυτή την περίπτωση τα εισοδήματα που κερδίζονται στην παραοικονομία διαφεύγουν από τις στατιστικές υπηρεσίες όπως επίσης δεν εισπράττονται και οι αντίστοιχοι φόροι των εισοδημάτων.

² Παραπάνω αποδείξαμε ότι παραοικονομία και φοροδιαφυγή μπορούν να συνυπάρχουν αλλά δεν ταυτίζονται. Στον βαθμό τους που η φοροδιαφυγή είναι αιτία της παραοικονομίας τότε επιφέρουν σχεδόν τα ίδια αποτελέσματα στο οικονομικό σύστημα και ο περιορισμός του ενός εκ των δυο θα μπορούσε να οδηγήσει και στον περιορισμό του άλλου.

Συνεπώς, η φοροδιαφυγή είναι το σύνολο και η παραοικονομία το υποσύνολο του συνόλου. Με απλά λόγια η φοροδιαφυγή συνδέεται με την «αδήλωτη οικονομία» ενώ η παραοικονομία με τη «μαύρη οικονομία». Οπότε, όπως πολύ εύστοχα είπε ο καθηγητής Γεώργιος Αγαπητός από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών «η παραοικονομία είναι παιδί της φοροδιαφυγής».

1.3 Η παραοικονομία στην Ελλάδα

Οι εκτιμήσεις για το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα δείχνουν ότι οι μη καταγραφόμενες οικονομικές δραστηριότητες παραμένουν ένα αρκετά υψηλό ποσοστό του νόμιμου ΑΕΠ, χωρίς να παρατηρούνται τάσεις διαχρονικής μείωσης του.

Η πρώτη συστηματική προσπάθεια εκτίμησης της έκτασης του φαινομένου έγινε το 1987. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε συνίσταται στη συστηματική διερεύνηση του τρόπου υπολογισμού της παραγωγής όλων των κλάδων και υποκλάδων της οικονομίας που συνιστούν το ΑΕΠ, με σκοπό τον εντοπισμό

² Β.Μανεσιώτης 1990 ,βλ. σελ. 37

εκείνων των περιπτώσεων, όπου είναι πιθανή η σημαντική υποεκτίμηση της προστιθέμενης αξίας και κατά συνέπεια η υπαρξη εκτεταμένης παραοικονομίας. Με βάση τις εκτιμήσεις αυτές, οι οποίες αφορούσαν το έτος 1984, το μέγεθος της παραοικονομίας ως ποσοστό του επίσημου ΑΕΠ ανερχόταν στο 30%. Σημειώνεται ότι, κατά τις εκτιμήσεις αυτές, η παραοικονομία εμφάνιζε ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά όσον αφορά το δευτερογενή τομέα στο κλάδο των κατασκευών (71,1%), ενώ όσον αφορά τον τριτογενή τομέα τους κλάδους των κατοικιών (90,9%) των διαφόρων υπηρεσιών (64,9%), της υγείας-εκπαίδευσης (30,01%) και των μεταφορών-επικοινωνιών (29,7%). Επισημαίνεται στη μελέτη ότι το ποσοστό 30% ενδέχεται να βρίσκεται πλησιέστερα ως προς το ελάχιστο παρά ως προς το μέγιστο μέγεθος της παραοικονομίας, εξαιτίας της ηθελημένης, ενσυνείδητης τάσης υιοθέτησης συντηρητικών παραδοχών στις περιοχές αυξημένης αβεβαιότητας.

Το 1995 δημοσιεύθηκε από μελετητική ομάδα του ΚΕΠΕ³ εκτίμηση της παραοικονομίας στην Ελλάδα. Η μελέτη ακολουθεί τη μέθοδο σύγκρισης των αποκλίσεων μεταξύ ανεξάρτητων εκτιμήσεων της μακροοικονομικής μεταβλητής. Συγκεκριμένα, συγκρίνονται τα κονδύλια ιδιωτικής κατανάλωσης των Εθνικών Λογαριασμών με τα αντίστοιχα των Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, η παραοικονομία εκτιμάται στο 27,6% του ΑΕΠ για το 1982 και στο 34,6% για το 1988. Τα υψηλότερα ποσοστά σημειώθηκαν στους κλάδους της μεταποίησης, της υγείας-εκπαίδευσης – αναψυχής και μεταφορών.

Το 2001 δημοσιεύτηκε μια μελέτη του IOBE, που έγινε από ερευνητική ομάδα με επικεφαλής το Ν.Τάτσο (Τάτσος, 2001), Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, το ποσοστό της παραοικονομίας εκτιμάται ότι ξεπερνά το 35% του ΑΕΠ (το 1997) και διαχέεται σχεδόν σε όλους τους κλάδους και δραστηριότητες της οικονομικής ζωής. Οι διαχρονικές εκτιμήσεις του μεγέθους της παραοικονομίας, που στηρίζονται σε μια νομισματική προσέγγιση της παραοικονομίας, δείχνουν μια επιταχυνόμενη τάση της παραοικονομίας. Συγκεκριμένα, το ποσοστό της μη καταγραφόμενης οικονομικής δραστηριότητας εκτιμήθηκε ότι ήταν 26,1% του ΑΕΠ το 1960, 28,3% το 1970, 28% το 1980, 32,3% το 1990 και 36,7% το 1997. Όσον αφορά τη κατανομή των παραοικονομούντων νοικοκυριών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, οι απασχολούμενοι στη γεωργία, τις μεταποιητικές βιομηχανίες και στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, με αντίστοιχα ποσοστά 11,2%, 11,1% και 9,6%, καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις.

³ Καννελopoulos Κ.Α 1995 βλ. σελ. 71

Το ζήτημα που προκύπτει δεν είναι η «καταστροφή» της παραοικονομίας και των προϊόντων της, αλλά η δημιουργία των κατάλληλων κινήτρων ώστε να προσαρτηθούν οι τομείς της παραοικονομίας στην επίσημη οικονομία. Το γεγονός αυτό θα συμβάλει στην αύξηση του ΑΕΠ καθώς και στη μείωση της ανεργίας.

Η αντιμετώπιση της παραοικονομίας επιλέχθηκε ως «μέσο» το οποίο θα συνέβαλε στην αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης. Παρόλαυτα, το μέγεθος της παραοικονομίας συνεχίζει να βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ για το 2015. Πιο συγκεκριμένα, στο 24% του ΑΕΠ ανέρχεται η παραοικονομία στην Ελλάδα για το 2015 σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, σε αντίθεση με τις χώρες της Ευρωζώνης στις οποίες η ανεπίσημη οικονομία σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα.

Η δραστηριοποίηση στη παραοικονομία επηρεάζεται κυρίως από:

α) Τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και την επιβάρυνση από φόρους: Θετική είναι η σχέση ανάμεσα στο μέγεθος της παράλληλης οικονομίας και στο ύψος της κοινωνικής επιβάρυνσης προερχόμενη από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

β) Την ακαμψία του ρυθμιστικού πλαισίου: Μία αύξηση (όχι ποιοτική αλλά ποσοτική) των νομοθετικών ρυθμίσεων της αγοράς καθώς και του μεγέθους της γραφειοκρατίας που τις συνοδεύει, για παράδειγμα αλλαγές στην αγορά εργασίας, εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές, εργασιακοί περιορισμοί σε αλλοδαπούς, κανονισμοί που διέπουν την αδειοδότηση νέων επιχειρήσεων, κλπ., αυξάνει το μέγεθος της παραοικονομίας.

γ) Την πιθανότητα εντοπισμού φοροδιαφυγής και το μέγεθος της ποινής σε τέτοια περίπτωση: Η πιθανότητα εντοπισμού των ατόμων που φοροδιαφεύγουν, όπως επίσης και το πόσο μεγάλη θα είναι η ποινή σε περίπτωση φοροδιαφυγής, αποτελούν κρίσιμους προσδιοριστικούς παράγοντες του μεγέθους της παραοικονομίας. Υπάρχει σύνδεση ανάμεσα σε αυτούς τους δυο παράγοντες, αφού όταν ο ένας παράγοντας είναι αποτελεσματικός το ίδιο συμβαίνει και στον άλλον.

Δ) Το επίπεδο της ανεργίας: Η ανεργία, ιδιαίτερα η μακροχρόνια, παίζει σημαντικό ρόλο στο μέγεθος της παραοικονομίας. Η δυσκολία ενός ατόμου να βρει εργασία στον επίσημο τομέα της οικονομίας έχει σαν αποτέλεσμα το άτομο αυτό να οδηγείται στην παραοικονομία, όπου συνήθως εργάζεται με χειρότερους όρους εργασίας (π.χ. μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών).

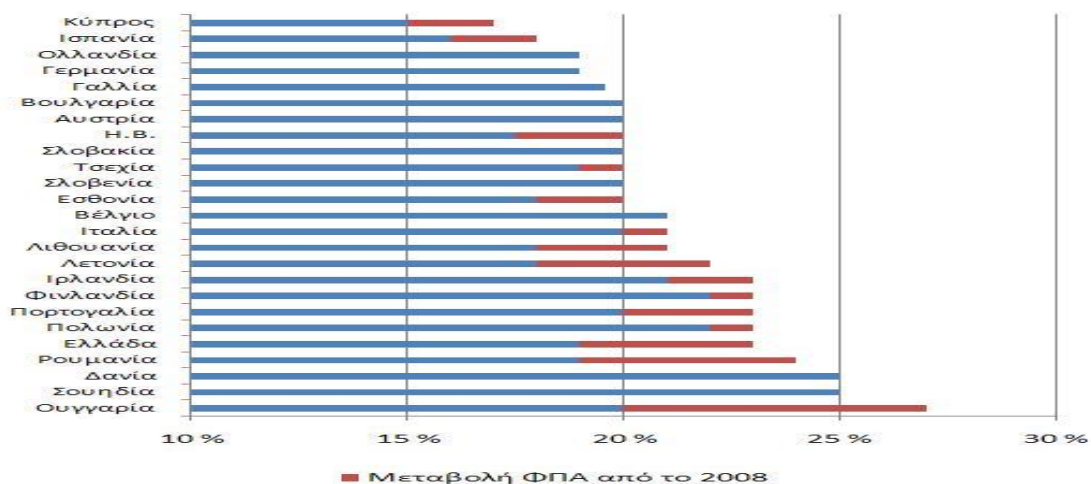
Άλλοι πιθανοί λόγοι οι οποίοι οδηγούν στη αύξηση της παραοικονομίας είναι: α) το υψηλό κόστος συναλλαγών, β) μεγάλος βαθμός γενικής αβεβαιότητας και, γ) η ύπαρξη υψηλών φορολογικών συντελεστών και εργοδοτικών εισφορών οι οποίες γίνονται επακολούθως υψηλότερες καθώς η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή μεγαθύνεται.

Η αύξηση του ΦΠΑ κατά 4% στο 23% και η αύξηση του φόρου στην εστίαση στο 23% από 13% το 2011 αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Η μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση αποτελεί την πρώτη ουσιαστική μείωση φόρου από το 2010.

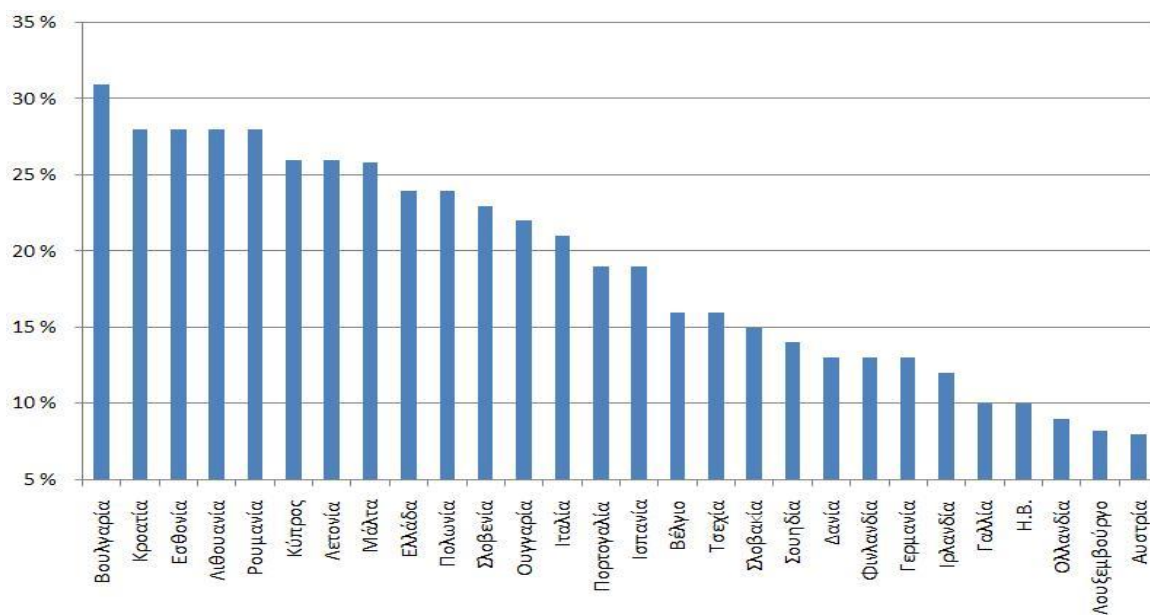
Αναφορικά με τις ρυθμίσεις και τους κανονισμούς που διέπουν την αγορά, οι μεταρρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της απελευθέρωσης ορισμένων επαγγελματικών κλάδων και οι ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας με πιο ευέλικτες μορφές απασχόλησης στο βαθμό που αυτές έχουν υλοποιηθεί ίσως αποτελούν μια από τις λίγες προσπάθειες πάταξης της παραοικονομίας. Ωστόσο, εμπόδια στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης συνεχίζουν να υφίστανται.

Αυτό δηλαδή που συμβαίνει στην Ελληνική πραγματικότητα βρίσκεται σε ευθεία σύγκρουση με αυτό που θα ήταν επιθυμητό για την μείωση της παραοικονομίας. Από τη μια πλευρά επιχειρείται ο περιορισμός της παραοικονομίας και η ένταξη των δομών της στο επίσημο κομμάτι της οικονομίας ώστε να αυξηθεί το παραγόμενο προϊόν, από την άλλη πλευρά η πολιτική που ασκείται αυξάνοντας την φορολογία και τις εργατικές εισφορές την τελευταία τριετία λειτουργούν αυξητικά στο μέγεθός της.

Διάγραμμα 1. Ο ΦΠΑ στις χώρες της ΕΕ (2013)⁴

Διάγραμμα 2. Η παραοικονομία στην ΕΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ (2013)⁵

⁴ Πηγή: www.europa.gr

⁵ Πηγή: Πετράκης, Βαλσάμης 2013

1.4 Η διαφθορά στην Ελλάδα

Το φαινόμενο της διαφθοράς θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα από τα πιο ανησυχητικά σύγχρονα δείγματα κατάχρησης και υπονόμευσης του τρόπου άσκησης της κρατικής εξουσίας. Ωστόσο, με όποια μορφή κι αν συναντάται προκαλεί σημαντικές και ποικίλες στρεβλώσεις τόσο στο πολιτικό σύστημα όσο και στο κοινωνικό και οικονομικό πεδίο δραστηριότητας. Η έννοια της διαφθοράς είναι δύσκολη να καθοριστεί ακόμη και μέσα σε ένα πολιτιστικό τομέα. Να το πράξουν ακόμα και σε διαφορές πολιτιστικές σφαίρες είναι ακόμη πιο δύσκολο. Ωστόσο η διαφθορά είναι καλύτερα που χρησιμοποιείται ως αντώνυμο για αυτό που βλέπουμε ως μια ιδανική συμπεριφορά. Για την καλύτερη κατανόηση του όρου της διαφθοράς είναι σκόπιμο να οριστεί η έννοια της: ως διαφθορά ορίζεται η κατάχρηση δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικό όφελος. Παρόλα αυτά πολλοί είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την έκταση της διαφθοράς σε μια χώρα, όπως είναι η μορφή και η ποιότητα της διακυβέρνησης, η ποιότητα του θεσμικού πλαισίου, η αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, ο βαθμός παγκοσμιοποίησης, το επίπεδο ανταγωνισμού, ο βαθμός οικονομικής ανάπτυξης, η δομή και η έκταση του δημοσίου τομέα, τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, το υφιστάμενο σύστημα αξιών, η γεωγραφία και η ιστορία.

Η διαφθορά καλύπτει ένα μεγάλο αριθμό περιπτώσεων οι οποίες μπορούν να ταξινομηθούν στους εξής τύπους:

1. Δωροδοκία-χρηματισμός: αναφέρεται σε διευκολύνσεις που κάνουν δημόσιοι λειτουργοί και για τις υπηρεσίες τους αυτές πληρώνονται, σε χρήμα ή σε είδος, από τους ωφελούμενους.
2. Κατάχρηση- υπεξαίρεση χρημάτων: κλοπή δημόσιων πόρων από άτομα που έχουν επιφορτιστεί με το έργο της διαχείρισης των πόρων αυτών.
3. Απάτη: απόκρυψη ή διαστρέβλωση πληροφοριών από δημόσιους λειτουργούς για ίδιο όφελος.
4. Εκβιασμός: αναφέρεται στην εκβιαστική απόσπαση χρημάτων από ιδιώτες, επιχειρήσεις κλπ., με τη μορφή «δώρων» ή πληρωμών « κάτω από το τραπέζι».
5. Ευνοιοκρατία- νεποτισμός: η χρησιμοποίηση της δημόσιας εξουσίας προς όφελος της οικογένειας ή φίλων ατόμων που έχουν δημόσια εξουσία.

Είναι λοιπόν προφανές ότι η διαφθορά δεν είναι κατ' ανάγκη με δωροδοκία ή χρηματισμό ή έστω με ατομικό όφελος, αφού σε πολλές περιπτώσεις οι ωφελούμενοι είναι η οικογένεια, οι φίλοι, το πολιτικό κόμμα κ.α. Ανάλογα με τη θέση του δημοσίου λειτουργού, η διαφθορά μπορεί να χωριστεί σε πολιτική και γραφειοκρατική διαφθορά. Την πολιτική διαφθορά τη συναντάμε στα ανώτατα επίπεδα των πολιτικών αρχών, ενώ η γραφειοκρατική διαφθορά γίνεται από τη δημόσια διοίκηση κατά τη φάση της καθημερινής παροχής υπηρεσιών. Η διαφθορά συμπερασματικά συνδέεται άμεσα με την κρατική ισχύ. Αυτό όμως δεν υποδηλώνει ότι ο περιορισμός του κράτους οδηγεί αναγκαστικά και στη μείωση της διαφθοράς. Η διαφθορά δεν περιορίζεται μόνο στον δημόσιο τομέα, εκτείνεται και στον ιδιωτικό τομέα. Μια μορφή διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα είναι η εφαρμογή «κακών πρακτικών» από μεγάλες ιδιωτικές εταιρίες, που αναφέρονται σε φαινόμενα όπως η αδιαφάνεια των στοιχείων τους, και η εξαπάτηση των μικρομετόχων τους.

Είναι σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι ο βαθμός διαφθοράς σε μια χώρα, λόγω της ιδιαίτερης φύσης και των συνθηκών εντός των οποίων λαμβάνει η χώρα το φαινόμενο, δεν είναι δυνατό να μετρηθεί άμεσα και να εκφραστεί απόλυτες τιμές, αλλά μόνο βάσει εκτιμήσεων, δεδομένου ότι η διαφθορά είναι άμεσα συνδεδεμένη και με την παραοικονομία, δραστηριότητα που επίσης δεν είναι δυνατόν να αποτυπωθεί ποσοτικά και με ακρίβεια. Η διαφθορά και η παραοικονομία μπορεί να είναι είτε συμπληρωματικά είτε υποκατάστατα μεγέθη, ανάλογα με το επίπεδο των, εισοδημάτων σε μια οικονομία, ειδικότερα, σε χώρες με υψηλό εισόδημα, διαφθορά και παραοικονομία εμφανίζουν αρνητική συσχέτιση, δηλαδή υψηλότερα επίπεδα της εκτιμώμενης διαφθοράς μειώνουν τα φαινόμενα παραοικονομίας, ενώ αντίθετα σε χαμηλού εισοδήματος χώρες τα δυο μεγέθη έχουν θετική σχέση, δηλαδή η διαφθορά τείνει να αυξάνεται με μεγαλύτερη παραοικονομία.

Τέλος, ο περιορισμός της διαφθοράς στα οικονομικά μέτρα που συνήθως προτείνονται περιλαμβάνονται η ενίσχυση της μακροοικονομικής σταθερότητας, ο περιορισμός εκείνων των κρατικών παρεμβάσεων ή ρυθμίσεων που προκαλούν στρεβλώσεις στις διαδικασίες της παραγωγής και της κατανάλωσης, η κατάργηση των μονοπωλίων, ο περιορισμός των κρατικών ελέγχων και η βελτίωση του φορολογικού συστήματος. Παράλληλα, συνιστάται η αναμόρφωση και ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης, η βελτίωση της διαφάνειας και ο έλεγχος

των διοικητικών διαδικασιών, ο περιορισμός των ορίων της διακριτικής ευχέρειας των οργάνων της διοικητικής και των προσωπικών επαφών με αυτά, η ενίσχυση της αξιοκρατίας στο δημόσιο, η αύξηση των μισθών των δημόσιων λειτουργών, καθώς και κάθε άλλο μέτρο που συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης και των ικανοτήτων της το έργο της αποτελεσματικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Η φοροδιαφυγή στην Αρχαία Ελλάδα

Η φοροδιαφυγή είναι ένα πολύ παλιό «σπορ» το οποίο πιθανόν πρωτοεμφανίστηκε μαζί με τη φορολογία. Το ύψος των φόρων, και η είσπραξή τους, απασχολούσε ανέκαθεν τους κυβερνώντες, ιδιαίτερα μάλιστα σε περιόδους οικονομικών κρίσεων σαν αυτή που βιώνουμε σήμερα.

Δεινές οικονομικές κρίσεις ξέσπασαν και στην Αθήνα του 4^{ου} αι. π.Χ., συνοδευόμενες από φαινόμενα διαφθοράς. Η φορολογία των συμμάχων ήταν πλέον μακρινό όνειρο, τα έσοδα από τη φορολογία των εμπορευμάτων που έφθαναν στο λιμάνι του Πειραιά, λόγω πτώσης των εμπορικών δραστηριοτήτων, είχαν μειωθεί, ενώ η εκμετάλλευση των μεταλλείων του Λαυρίου είχε περιοριστεί. Στην προσπάθειά του το αθηναϊκό κράτος να πετύχει αύξηση των οικονομικών πόρων του κάνει συνεχώς μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα.

Μία από τις πιο γνωστές είναι η μεταρρύθμιση που έγινε επί άρχοντος Ναυσινίκου (378-377 π.Χ.) και συνοδεύθηκε από απογραφή της περιουσίας των φορολογουμένων. Σύμφωνα με αρχαία μαρτυρία, η περιουσία αυτή υπολογίστηκε σε 5.750 τάλαντα.

Τότε ψηφίστηκε και ένας νόμος που προέβλεπε ακόμη πιο βαριές ποινές στους φοροφυγάδες. Το αθηναϊκό κράτος συνήθως νοίκιαζε τους διάφορους φόρους έπειτα από δημόσιους διαγωνισμούς.

Ο πλειοδότης έδινε αμέσως το συμφωνηθέν ποσό και στη συνέχεια φρόντιζε να το εισπράξει από τους υπόχρεους, φυσικά με το παραπάνω.

Μια χρονιά στις αρχές του 4^{ου} αι. π.Χ. ένας πλειοδότης πλήρωσε ως φόρο επί των εισαγομένων και εξαγομένων από το λιμάνι του Πειραιά προϊόντων 30 τάλαντα και εισέπραξε 36. Κέρδισε, δηλαδή, 6 τάλαντα (περίπου 3.500 μεροκάματα).

Σε δύσκολες οικονομικές καταστάσεις εξυπακούεται ότι δεν υπήρχε μεγάλο ενδιαφέρον για συμμετοχή στους δημόσιους διαγωνισμούς. Έτσι το κράτος έπρεπε

το ίδιο να φροντίσει για την εισπραξη των φόρων. Μια σχετική ιστορία, η οποία συνέβη κατά τη φορολογική μεταρρύθμιση του 378-377 π.Χ., είναι ενδεικτική.

Πρωτοστατεί ο Ανδροτίων Ανδρωνος, ένα αμφιλεγόμενο πρόσωπο της αθηναϊκής δημόσιας ζωής. Πρότεινε στους Αθηναίους τρεις τρόπους για να γεμίσουν το κρατικό ταμείο.

Ο ένας ήταν να βάλουν χέρι στα ιερά τους και να λιώσουν τα χρυσά αφιερώματα που υπήρχαν σ' αυτά κόβοντας στη συνέχεια χρυσά νομίσματα. Ο άλλος ήταν να επιβάλουν έκτακτους φόρους και ο τρίτος να κυνηγήσουν τους φοροφυγάδες. Όπως ήταν αναμενόμενο, προτιμήθηκε η Τρίτη λύση.

Ο ίδιος ο Ανδροτίων έπεισε τους Αθηναίους να τον ορίσουν φοροεισπράκτορα που θα αναλάμβανε να εισπράξει τη φοροδιαφυγή, κάτι που τελικά και έκανε, όχι όμως με ιδιαίτερη επιτυχία, αν και χρησιμοποίησε καταπιεστικά και ενίοτε απάνθρωπα μέσα.

Εισορμούσε με τους μπράβους του σε σπίτια οφειλετών σπάζοντας τις πόρτες και κάνοντας τα στρώματα των κρεβατιών άνω-κάτω προκειμένου να εντοπίσει τυχόν κρυμμένους θησαυρούς, βασάνιζε πολίτες για να εισπράξει ακόμη και πενταροδεκάρες.

Έντρομοι οι ένοικοι εγκατέλειπαν τα σπίτια τους και πηδώντας από στέγη σε στέγη ζητούσαν καταφύγιο σε γειτονικά τους πρόσωπα.

Ο ίδιος ο Ανδροτίων δεν ήταν ένα άμεμπτο δημόσιο πρόσωπο, όπως δηλαδή συμβαίνει και με σημερινούς φοροεισπράκτορες. Λίγο πριν από τα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ., δοθείσης ευκαιρίας, δεν δίστασε, μαζί με φίλους του, να οικειοποιηθούν εννιάμισι τάλαντα.

Καθώς η απάτη αποκαλύφθηκε και οι τότε νόμοι ήταν αυστηροί και εφαρμοστέοι, καταδικάστηκαν να πληρώσουν το διπλάσιο του ποσού που είχαν καταχραστεί.

Αδυνατώντας να πληρώσουν το βαρύ πρόστιμο και προ του κινδύνου να οδηγηθούν στις φυλακές έθεσαν σε εφαρμογή, με τη βοήθεια πολιτικών φίλων τους, μια νομικίστικη διαδικασία που απέτρεπε την επαπειλούμενη φυλάκισή τους, εξασφαλίζοντας τους και την επιστροφή των εννιάμισι ταλάντων.⁶

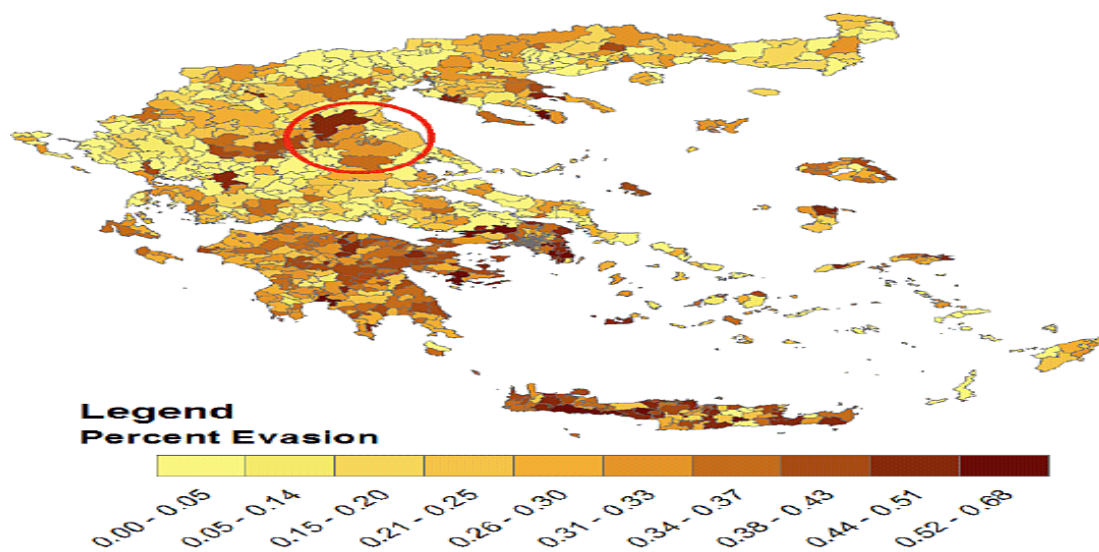
⁶ Πηγή: <https://el.wikipedia.org>

1.2 Η φοροδιαφυγή στην σύγχρονη Ελλάδα

Εντυπωσιακό είναι το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα, όπως προκύπτει από την μελέτη του Ν. Αρταβάνη από το Virginia Polytechnic Institute and State University και των Adair Morse και Μαργ. Τσούτσουρα από το University of Chicago.

Η μελέτη υπολογίζει το μέγεθος της φοροδιαφυγής βασισμένη στην υπόθεση ότι οι τράπεζες καθορίζουν τα επίπεδα δανεισμού με βάση το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών και όχι αυτό που δηλώνουν.

Πέρα από τους υπολογισμούς για το μέγεθος της φοροδιαφυγής ανά κατηγορία ελεύθερων επαγγελματιών, η συγκεκριμένη έρευνα έχει μία ακόμα ενδιαφέρουσα πτυχή: **η φοροδιαφυγή που εκτιμάται ανά περιοχή**, όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω χάρτη (η εκτιμώμενη φοροδιαφυγή ως ποσοστό του εισοδήματος). Να σημειωθεί ότι η σκιασμένη περιοχή στο κέντρο του κύκλου **είναι η Λάρισα**, για την οποία όπως υπενθυμίζει η μελέτη οι Financial Times είχαν δημοσιεύσει άρθρο το οποίο υποστήριζε ότι έχει τις περισσότερες Porsche Cayenne ανά κάτοικο σε ολόκληρη την Ευρώπη.

⁷ Πηγή: www.euro2day.gr

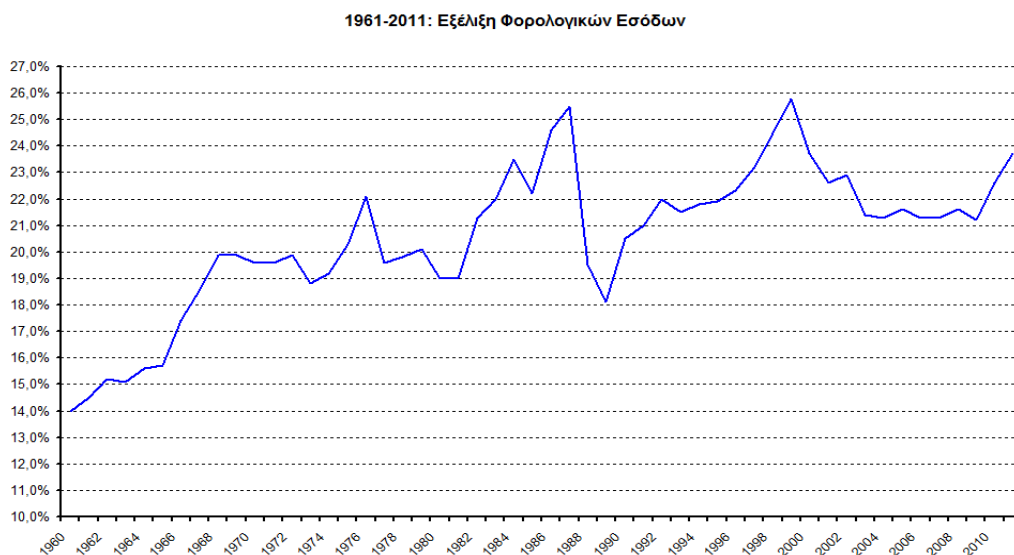
Μελετώντας τα δάνεια που είχαν χορηγήσει οι τράπεζες στους ελεύθερους επαγγελματίες, διαπίστωσαν πως βασίζονταν στο εισόδημα που δήλωναν στην εφορία υπήρχαν δάνεια για τα οποία η δόση έφτανε έως και στο 82% του εισοδήματος του πολίτη που έπαιρνε το δάνειο. Και όλα αυτά τη στιγμή που οι τράπεζες, κατά μέσο όρο, χορηγούν δάνεια έτσι ώστε η δόση να αντιστοιχεί **μόλις στο 30% του εισοδήματος**.

Τα νοικοκυριά, δηλαδή, δεν θα έπαιρναν δάνεια όταν πρέπει να πληρώνουν κάθε μήνα για να τα ξεχρεώσουν τα 82 ευρώ λεπτά για κάθε ευρώ που έχουν ως εισόδημα.

Με βάση τη συγκεκριμένη παραδοχή, ότι δηλαδή τα δάνεια χορηγούνται με κριτήριο **οι δόσεις να μην ξεπερνούν το 30%** του εισοδήματος, η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το 2009 η φοροδιαφυγή έφτασε στα 28 δις. Ευρώ.

Ο παραπάνω χάρτης αναπαριστά το ποσοστό της φοροδιαφυγής σε κάθε περιοχή – τα σκούρα χρώματα δείχνουν υψηλότερα ποσοστά και τα ανοιχτά χαμηλότερα.

Ο χάρτης, πάντως, δείχνει ότι η **φοροδιαφυγή είναι εκτεταμένη και διασκορπισμένη** σε ολόκληρη την Ελλάδα. Παρατηρούμε επίσης ότι υψηλά ποσοστά φοροδιαφυγής δεν εμφανίζονται μόνο σε μεγάλες πόλεις όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, αλλά και σε νησιά και σε αγροτικές περιοχές.

Το παραπάνω διάγραμμα δείχνει την πορεία των φορολογικών εσόδων, σαν ποσοστό του ΑΕΠ στα τελευταία 50 χρόνια.

Παραπάνω παρατηρούμε τα συνολικά φορολογικά έσοδα σαν ποσοστό του ΑΕΠ (δε περιλαμβάνονται οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης) για το χρονικό διάστημα από το 1960 έως το 2011. Παρατηρούμε μία σταδιακά ανοδική τάση. Η εξήγηση γι' αυτό έχει να κάνει με την αύξηση του ρόλου της λειτουργίας του Κράτους στην οικονομία. Όσο πιο πολύ αναδύεται ο ρόλος του Κράτους τόσο πιο πολύ ανεβαίνουν οι φόροι, σαν ποσοστό του ΑΕΠ.

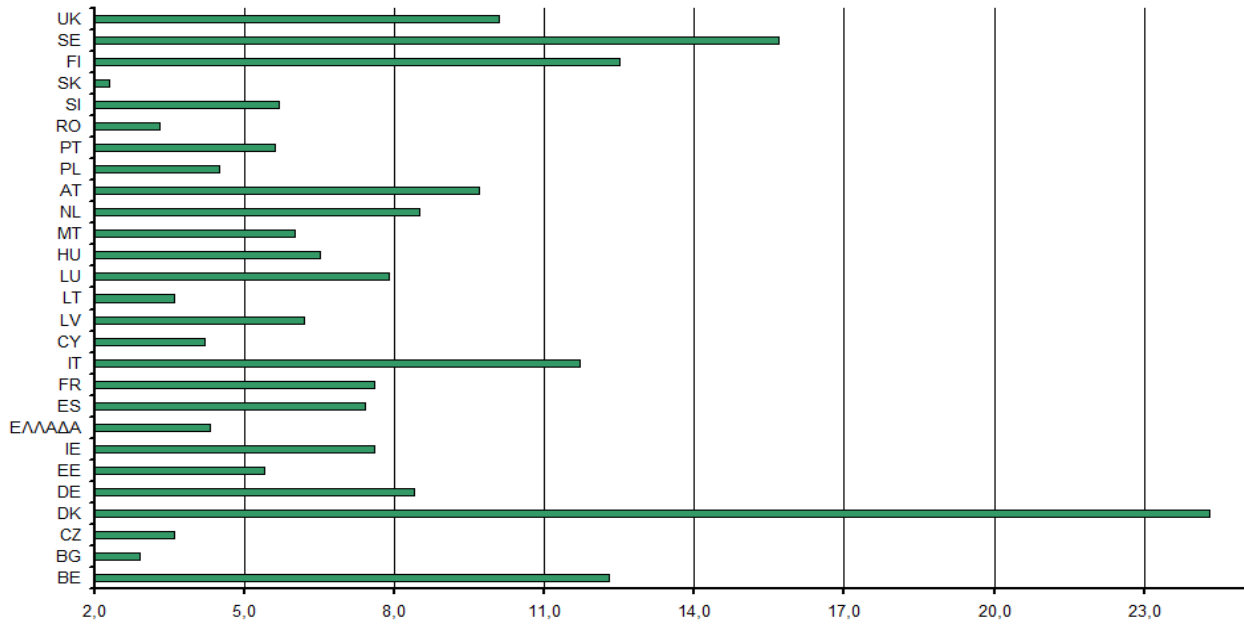
Τα ίδια δεδομένα έχουμε και στα αντίστοιχα διαγράμματα όλων των χωρών του αναπτυγμένου κόσμου, ενώ τα ίδια θα παρατηρούμε και σε 30 χρόνια και στα διαγράμματα του σημερινού αναπτυσσόμενου κόσμου. (Αντίθετα, τότε, σε 30 χρόνια, στα διαγράμματα των ανεπτυγμένων χωρών και ηπείρων π.χ. στην Ευρώπη, θα παρατηρείται μία στασιμότητα ή και μείωση, στα φορολογικά έσοδα σαν ποσοστό του ΑΕΠ).

Τα συνολικά φορολογικά έσοδα της Ελλάδας (χωρίς τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης) έφτασαν (για το έτος 2010) στο 20,1%, ενώ ο σταθμισμένος μέσος όρος της Ε.Ε. βρέθηκε στο 25,7%. Σε κάθε περίπτωση, η Ελλάδα υστερεί σε φορολογικά έσοδα.

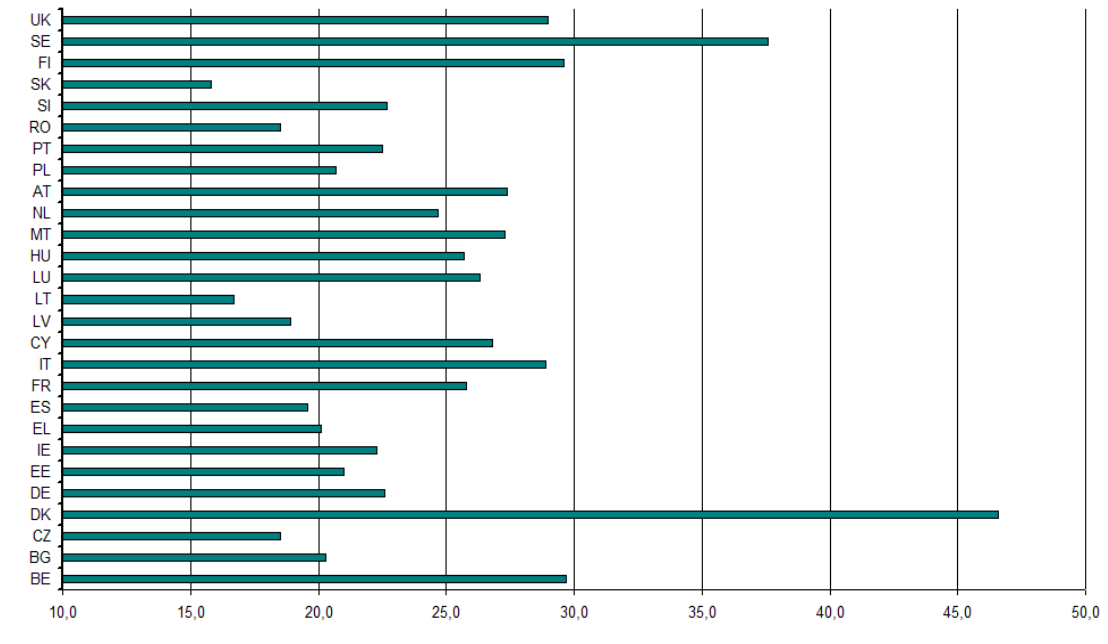
Στην Ελλάδα η άμεσοι φόροι σαν ποσοστό των φορολογικών εσόδων είναι 25,2%, ενώ ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι στο 32,9%. Ας δούμε την περίπτωση της Βουλγαρίας. Βρίσκονται ακόμη χαμηλότερα, στο 18,8%. Στη Βουλγαρία, είναι γνωστό ότι τα εισοδήματα είναι χαμηλά και συνεπώς γίνεται κατανοητό γιατί ο δείκτης της είναι χαμηλός. Στην Ελλάδα μας, όπως προαναφέραμε τα δύο βασικά προβλήματα: α) Η φοροδιαφυγή και β) Η μικρή φορολογική βάση.

Όταν μιλάμε για άμεσους φόρους, κυρίως μιλάμε για την περίπτωση της φορολογίας εισοδήματος. Ας δούμε, στα παρακάτω διαγράμματα, πώς εξελίσσεται αυτό το μέγεθος.

Φόροι Εισοδήματος ως % του ΑΕΠ

Σύνολο φόρων (χωρίς ΕΚΑ) ως % του ΑΕΠ

1.3 Η κατάσταση που επικρατεί στις μέρες μας

Τα μέτρα που έχουν παρθεί από την κυβέρνηση και το ΔΝΤ στο μεγαλύτερο ποσοστό τους έχουν επιβαρύνει τη χώρα μας αντί να την βοηθήσουν και αυτό αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι η κυβέρνηση στερείται τα έσοδα που τόσο έχει ανάγκη λόγω της ευρείας φοροδιαφυγής. Το μνημόνιο έχει «γωνατίσει» κυριολεκτικά τους Έλληνες, οι οποίοι δικαιολογημένα διαμαρτύρονται για όσα τους έχουν επιβληθεί και πρόκειται να τους επιβληθούν. Γενικότερα, επικρατεί το αίσθημα της αδικίας στη χώρα καθώς οι νόμοι, τα φορολογικά μέτρα και οι επιβολές των φόρων αγγίζουν περισσότερο τον καθημερινό εργαζόμενο ή συνταξιούχο, ο οποίος αμείβεται με ένα «μεσαίο» μισθό από ότι ένας πλούσιος ή καλύτερα κάποιος, ο οποίος έχει οικονομικότερη ευρωστία. Τα φοροεισπρακτικά μέτρα δεν είναι αποτελεσματικά και ιδιαίτερα αυτά που στοχεύουν στους πλούσιους, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο βάρος να πέφτει στα χαμηλότερα κλιμάκια του κοινωνικού συνόλου.

Οι απόπειρες αναδιάρθρωσης του φορολογικού συστήματος είχαν ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα πιο πολύπλοκο σύστημα, το οποίο είναι αδύνατον να κατανοηθεί από τον απλό πολίτη και οδηγεί στην ανάγκη για αλλαγή των νομοθετικών πλαισίων και των φορολογικών νόμων. Αρχικά, ο στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένα απλοποιημένο σύστημα. Τώρα αυτό που έχουμε αντίθετα δεν είναι καθόλου απλοποιημένο. Οι συνεχείς αλλαγές αυτών είχαν ως αποτέλεσμα ο κόσμος να εκφράσει την αγανάκτησή του καθώς βλέπει ότι δεν υπάρχει σταθερότητα από την πλευρά του κράτους, το οποίο προσπαθεί απεγνωσμένα να συγκεντρώσει έσοδα από φόρους των ίδιων των πολιτών την στιγμή που το ίδιο το κράτος δεν μπορεί να σταματήσει την φοροδιαφυγή. Χαρακτηριστικά παραδείγματα φοροδιαφυγής στην χώρα μας είναι η παράλειψη υποβολή δήλωσης, η δήλωση μικρότερου εισοδήματος για τον υπολογισμό του φόρου, η μη δήλωση της πραγματικής περιουσίας και η εμφάνιση τζιρών επιχειρήσεων μικρότερων από τα πραγματοποιηθέντα έκδοση εικονικών και πλαστών τιμολογίων, τα οποία δεν μπορεί, σε πολλές περιπτώσεις, το κράτος να εντοπίσει ή και να τα εντοπίσει με χρηματισμό, μετριάζονται ή και εξαφανίζονται τελείως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1 Τομέας αλκοολούχων ποτών

Σε διεθνές επίπεδο, η φορολόγηση των οινοπνευματωδών ποτών αποτελεί μια σημαντική πηγή δημοσίων εσόδων. Η επιβολή ειδικού φόρου στα οινοπνευματώδη ποτά δικαιολογείται από την προσπάθεια του κράτους να αποθαρρύνει την κατανάλωσή τους, λόγω των αρνητικών συνεπειών που μπορεί να προκαλέσει στην υγεία των ατόμων ή υπερβολική κατανάλωση, αλλά και των αρνητικών εξωτερικών οικονομικών που προκαλεί η κατανάλωσή τους σε τρίτους (π.χ. αυξημένες δαπάνες υγείας). Στα οινοπνευματώδη ποτά, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, επιβάλλεται ειδικός φόρος κατανάλωσης (ΕΦΚΟΠ).

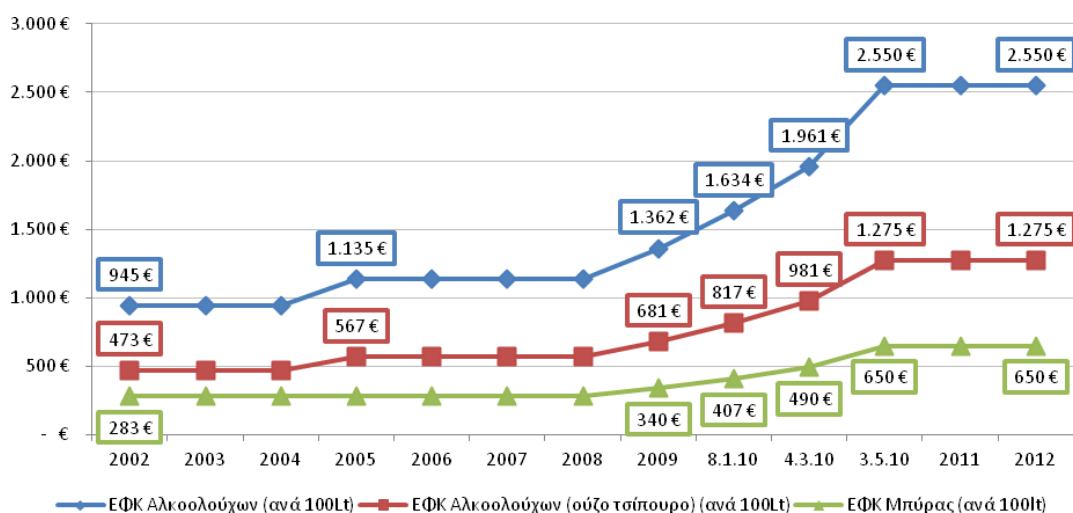
Η φορολογική πολιτική που εφαρμόζεται στην Ελλάδα οφείλει να ευθυγραμμίζεται με τις διατάξεις που προβλέπονται στις σχετικές κοινοτικές οδηγίες, οι οποίες έχουν εισαγάγει ρυθμίσεις σχετικά με τη δομή και το ύψος του ειδικού φόρου κατανάλωσης που επιβάλουν τα κράτη μέλη στα οινοπνευματώδη ποτά, με στόχο τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και τον ισότιμο ανταγωνισμό μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών οινοπνευματωδών ποτών.

Στην Ελλάδα οι επιμέρους κατηγορίες οινοπνευματωδών ποτών φορολογούνται διαφορετικά. Ο υψηλότερος συντελεστής ΕΦΚΟΠ, ο οποίος υπολογίζεται επί 100 λίτρων αιθυλικής αλκοόλης του προϊόντος, εφαρμόζεται στα αλκοολούχα ποτά (ουίσκι, βότκα, τζιν κ.α.). Στα τοπικά αποστάγματα ο ΕΦΚΟΠ υπολογίζεται στο μισό του φόρου των αλκοολούχων ποτών, ενώ το τσίπουρο και η τσικουδιά διημέρων (για προσωπική χρήση ή για περιορισμένη εμπορική εκμετάλλευση) φορολογούνται με εφάπαξ κατ' αποκοπή φόρο ύψους 0,59 ανά κιλό τελικού προϊόντος ή 1,4 ευρώ ανά λίτρο. Η μύρα φορολογείται με διαφορετικό τρόπο, σε χαμηλότερο επίπεδο έναντι των δύο πρώτων κατηγοριών, ενώ ο φόρος στο κρασί είναι μηδενικός.

Το φορολογικό καθεστώς των οινοπνευματωδών ποτών στην Ελλάδα ήταν σταθερό μέχρι και το 2009, φυσικά με ορισμένες αναπροσαρμογές ώστε να ενσωματώνονται οι μεταβολές στο γενικό επίπεδο των τιμών καθώς επίσης και να τονώνονται τα δημόσια έσοδα. Η τελευταία αύξηση στον ΕΦΚ αλκοολούχων ποτών, πριν τις διαδοχικές αυξήσεις από το 2009, είχε πραγματοποιηθεί το 2005, με αύξηση κατά 20%, ενώ δεν είχε αυξηθεί ο ΕΦΚ στη μύρα. Αξιοσημείωτο είναι, ότι τα αλκοολούχα ποτά έχουν υποστεί 8 αυξήσεις στη φορολογία από το 1998 με τις 4 από αυτές να έχουν λάβει χώρα μέσα σε 18 μήνες στο διάστημα 2009-2010 πράγμα το οποίο οδήγησε στο να διπλασιαστεί ο ΕΦΚ αλκοολούχων ποτών από τα 1.135 ευρώ το 2008, στα 2.550 ευρώ με την τελευταία αύξηση τον Ιούλιο του 2010. Η συνολική αύξηση του ΕΦΚΟΠ το 2010 ήταν 87% σε σχέση με το 2009 και 125% σε σχέση με το φορολογικό καθεστώς 2005-2008. Στην μύρα ο ΕΦΚ μύρας σημείωσε ανάλογη ποσοστιαία αύξηση, αλλά βρίσκεται σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο, στο ¼ του ΕΦΚ που επιβάλλεται στα αλκοολούχα ποτά

Διάγραμμα 1.1.

Διάγραμμα 1.1. Εξέλιξη ΕΦΚΟΠ* 2002-2012⁸

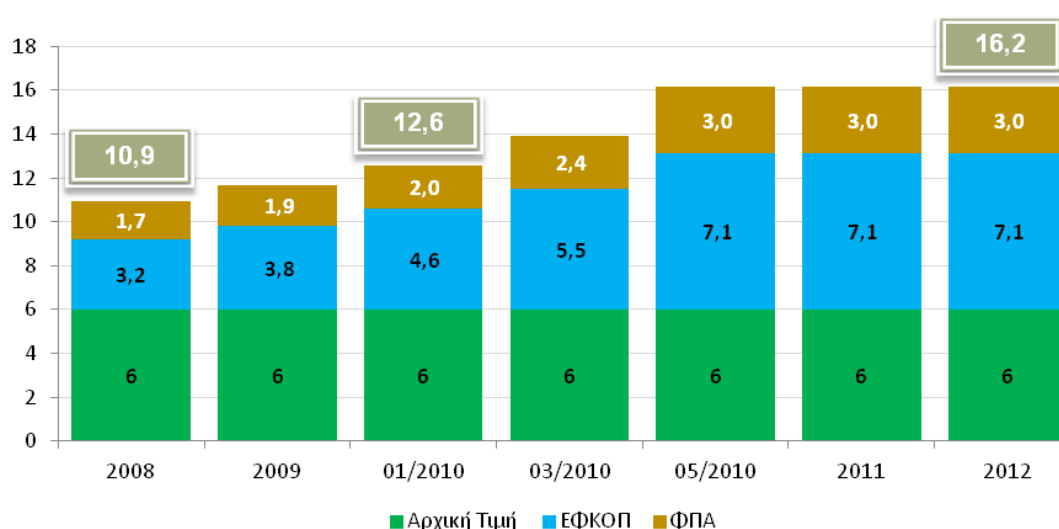

⁸Πηγή : IOBE

Η τιμή πώλησης ενός τυπικού αλκοολούχου ποτού, αυξήθηκε κατά 38% μέσα σε ένα έτος, χωρίς να έχει αυξηθεί το ίδιο διάστημα η ονομαστική τιμή προ φόρων, πράγμα που δείχνει τις επιπτώσεις που είχαν στις τιμές οι διαδοχικές αυξήσεις του ΕΦΚΟΠ. Αντίθετα, σε πραγματικούς όρους οι τιμές μειώθηκαν εξαιτίας του πληθωρισμού, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις οι εισαγωγείς αλκοολούχων ποτών προχώρησαν και σε μειώσεις των προ φόρων ονομαστικών τιμών.

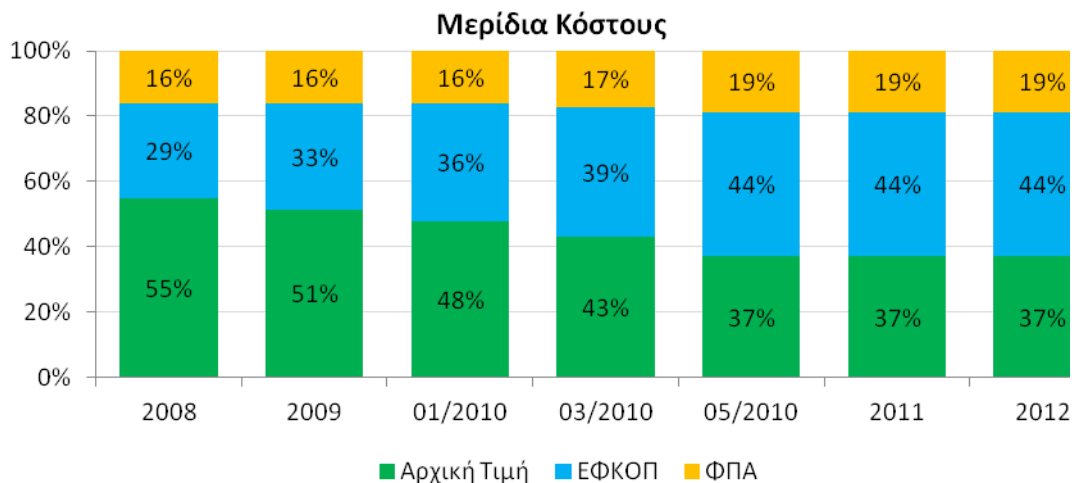
Διάγραμμα 1.2. Δομή τιμής αλκοολούχου ποτού (σε ευρώ)

Συγκεκριμένα για ένα τυπικό αλκοολούχο ποτό, με τιμή προ φόρων 6 ευρώ, η επιβάρυνση των φόρων έφτανε τα 4,9 ευρώ το 2008, ενώ πλέον η φορολογική επιβάρυνση προσεγγίζει τα 10,1 ευρώ, δηλαδή το μερίδιο των φόρων ξεπερνά το 60% της τελικής τιμής. Έτσι, η τελική τιμή από 10,9 ευρώ το 2008 πλέον προσεγγίζει τα 16,2 ευρώ, ενώ όπως αποτυπώνεται στο

Διάγραμμα 1.3 το μερίδιο των φόρων αυξήθηκε σημαντικά. Έτσι η συμμετοχή του ΕΦΚΟΠ στην τελική τιμή του συγκεκριμένου τυπικού προϊόντος ανήλθε σε 44%, από 29% το 2008. Η προ φόρων τιμή από τους προμηθευτές αποτελεί σχεδόν το 1/3 της τελικής τιμής (από άνω του 1/2 το 2008), ενώ η συμμετοχή του συνόλου των φόρων προσεγγίζει τα 2/3 της τελικής τιμής.

Διάγραμμα 1.3. Σύνθεση τελικής τιμής ενός τυπικού αλκοολούχου ποτού

Το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον που επικρατεί τα τελευταία χρόνια στην χώρα μας λόγω των μέτρων λιτότητας που έχουν επιβληθεί στην κοινωνία μας, έχουν επηρεάσει τους καταναλωτές οι οποίοι έχουν μειώσει τόσο τις εξόδους για σκοπούς διασκέδασης όσο και την κατανάλωση.

Το αποτέλεσμα είναι να ενισχυθούν τα κίνητρα για υποκατάσταση της κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών με άλλες κατηγορίες οινοπνευματωδών ενώ η ανταγωνιστικότητα του εγχώριου τουριστικού προϊόντος οδηγεί στην αύξηση διασυνοριακών αγορών αλκοολούχων ποτών από γειτονικές χώρες με χαμηλότερους συντελεστές ΕΦΚΟΠ. Επιπλέον, αυξάνονται τα κρούσματα λαθρεμπορίου και νοθείας, που βλάπτουν την ανθρώπινη υγεία, και, παράλληλα, τα κίνητρα για φοροδιαφυγή.

Στα 42 εκ. ευρώ περίπου υπολογίζονται οι απώλειες από το παράνομο εμπόριο αλκοολούχων ποτών, το οποίο εκτιμάται ότι έχει οξυνθεί λόγω αύξησης του ΕΦΚΟΠ, εξαιτίας της μη καταβολής του ΕΦΚΟΠ, ενώ επιπλέον απώλειες απορρέουν από τη μη καταβολή ΦΠΑ που εκτιμάται ότι επίσης δεν καταβάλλεται σε ένα μεγάλο κομμάτι της αγοράς.

Μεγάλες διαστάσεις που έχει λάβει η παραγωγή και εμπορία του τσίπουρου, πέρα από τα όρια που ορίζονται από το νομικό πλαίσιο των παραγωγών. Οι απώλειες που

προκύπτουν από την παράνομη εμπορία του τσίπουρου είναι σημαντικές και υπολογίζονται σε περίπου 55 εκ. ευρώ λόγω μη καταβολής του αντίστοιχου ΕΦΚΟΠ, όπως και του ΦΠΑ.

Η διατήρηση αυτού του φορολογικού πλαισίου για τα αλκοολούχα ποτά, έχει προκαλέσει το διάστημα 2014- 2015 περαιτέρω απώλειες δημοσίων εσόδων κατά 22 εκ. ευρώ περίπου, σε σχέση με το 2012, με επιπλέον υποχώρηση των εσόδων από ΦΠΑ κατά 14 εκ. ευρώ.

Συνοψίζοντας, όπως επισημαίνει και ο IOBE στην ιστοσελίδα του, για να αναπτυχθεί ο κλάδος των αλκοολούχων ποτών και να καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή πρέπει να υπάρξουν τα εξής:

I) Σταδιακή μείωση του συντελεστή ΕΦΚΟΠ.

II) Αύξηση των ελέγχων, τόσο στα σύνορα, όσο και στην εγχώρια αγορά:

- για την ελάττωση του παράνομου εμπορίου και
- την εξάλειψη των κινήτρων για την παράνομη εμπορία του τσίπουρου.

III) Ύπαρξη ίσων όρων αναφορικά με το εμπόριο αποσταγμάτων (ούζο, τσίπουρο), ίδια φορολόγηση για τα τοπικά αποστάγματα που διοχετεύονται στις περιοχές εμπορίας (π.χ. τσίπουρο διημέρων που παρανόμως διοχετεύονται για εμπορία).

IV) Έλεγχος για τον τρόπο συσκευασίας και εμπορίας αλκοολούχων ποτών.

V) Δημιουργία μιας ομάδας με συμμετοχή των αρμόδιων υπηρεσιών και των επιχειρήσεων του κλάδου για την αντιμετώπιση της νοθείας και του λαθρεμπορίου οινοπνευματωδών ποτών και χορηγία ειδικού εξοπλισμού στις ελεγκτικές αρχές για καλύτερη αποτελεσματικότητα στον εντοπισμό παράνομων διακινούμενων φορτιών προϊόντων).

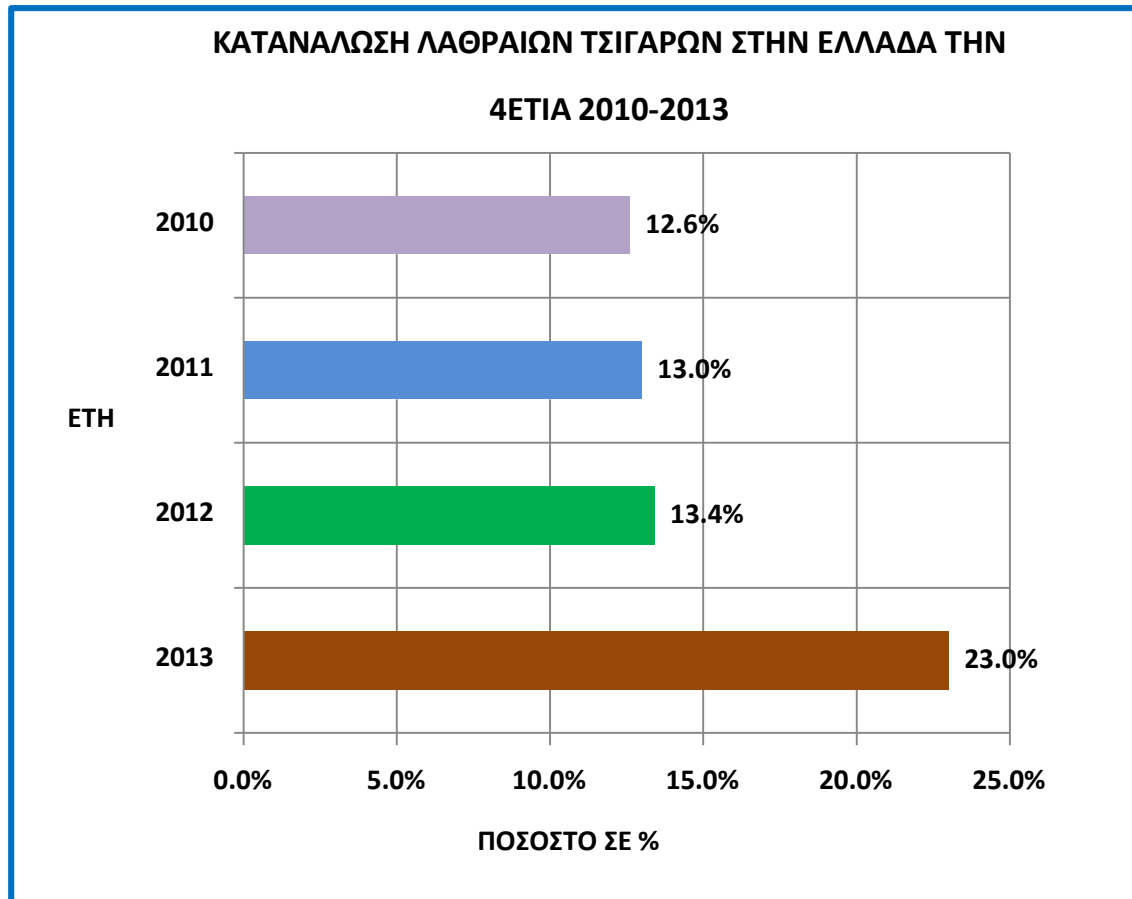
1.2 Τομέας καπνοβιομηχανικών προϊόντων

Άλλο ένα μεγάλο ζήτημα για την ελληνική οικονομία και κοινωνία είναι τα καπνοβιομηχανικά προϊόντα όπου εμφανίζεται έντονο το φαινόμενο της φοροδιαφυγής σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).

Η βαριά φορολογία, η αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης του βιομηχανοποιημένου καπνού οδηγούν στην αύξηση του παραεμπορίου τσιγάρων, καπνού η οποία στρέφει όλο και περισσότερους καπνιστές στον λαθραίο καπνό. Αυτό αποδεικνύεται και από έρευνα του ΚΕΠΕ, όπου μεταξύ άλλων επισημαίνει ότι ο βαθμός λειτουργίας της χώρας μας ως διαμετακομιστικό κέντρο λαθραίων τσιγάρων προς άλλες Ευρωπαϊκές χώρες είναι αρκετά μεγάλος. Συγκεκριμένα υπολογίζεται ότι το 70% - 75% των λαθραίων τσιγάρων που εισέρχονται στην Ελλάδα προωθείται στο εξωτερικό.

Στοιχεία του ΚΕΠΕ τονίζουν ότι αν και η χώρα μας διαθέτει ίσως τους περισσότερους καπνιστές στην Ευρώπη, τα έσοδα από τον καπνό μειώθηκαν το 2013 σε 2,7 δισ., συγκριτικά με το 2011 που ήταν 3,4 δισ. και το 2012 σε 2,72 δισ. ευρώ. **1 δισεκατομμύριο ευρώ εκτιμάται ότι χάνει το δημόσιο ταμείο κάθε χρόνο.** Όμως έχει σημασία να παρατηρήσει κάποιος και τις παράπλευρες απώλειες και σε άλλους τομείς της κοινωνίας μας όπως πχ κλείσιμο περιπτέρων και άρα αύξηση την ανεργίας, σύμφωνα με στοιχεία του Ελληνικού Συνδέσμου Καπνικών Εταιρειών Ευρώπης.

Σύμφωνα με πηγές της αγοράς, που επικαλείται στην έρευνα του το ΚΕΠΕ, έχουν χαθεί 2.000 θέσεις εργασίας στο λιανεμπόριο, ενώ εκτιμάται ότι έχουν δημιουργηθεί τουλάχιστον 4.000 αδήλωτες θέσεις εργασίας στο παραεμπόριο λαθραίων τσιγάρων.

1.3 Τομέας ενοικίων

Όπως συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις φοροδιαφυγής έτσι και στα ενοίκια οι ιδιοκτήτες είναι αυτοί που «θησαυρίζουν», καθώς μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, ίσως και μιας μέρας, οι ιδιοκτήτες λαμβάνουν αποδοχές πολλών εκατομμυρίων ευρώ.

Μετά από εκτεταμένους ελέγχους που πραγματοποίησε το ΣΔΟΕ κυρίως στα νησιά της χώρας τους καλοκαιρινούς μήνες διαπιστώθηκε ότι πολλοί επιτήδευοι ενοικιάζαν σε τουρίστες πολυτελείς εξοχικές κατοικίες χωρίς να δηλώνουν τίποτε στην Εφορία. Το ΣΔΟΕ διαπίστωσε αδήλωτες βίλλες, μεζονέτες και άλλες πολυτελείς εξοχικές κατοικίες σε Πάρο, Αντίπαρο, Μύκονο και άλλα νησιά της χώρας με τουριστική κίνηση. Τα πανάκριβα αυτά ακίνητα ενοικιάζονταν σε τουρίστες με μεγάλη οικονομική επιφάνεια, χωρίς όμως να ενημερώσουν τις αρμόδιες φορολογικές αρχές, με αποτέλεσμα να αποφεύγουν την φορολόγηση των εισοδημάτων τους.

Με εισαγγελική παραγγελία ξεκίνησαν έλεγχοι οι οποίοι ασχολήθηκαν με το να εντοπίσουν τους ιδιοκτήτες των πολυτελών καταλυμάτων, με το ύψος των δαπανών ανέγερσης, εάν υπάρχουν πισίνες και εάν αυτές έχουν δηλωθεί καθώς επίσης και στο πραγματικό ποσό των ενοικίων που εισέπρατταν οι ιδιοκτήτες. Από τα στοιχεία που έχουμε μέχρι στιγμής, από τους ελέγχους που πραγματοποιούνται σε νησιά της χώρας, έχει παρατηρηθεί ότι:

- Οι δαπάνες για την κατασκευή των πολυτελών εξοχικών κατοικιών είναι περισσότερες από αυτές που δηλώνονται στην Εφορία.
- Τα πολυτελή καταλύματα έχουν καταχωρηθεί ως «μικρές αγροτικές κατοικίες»!
- Τα πολύ μεγάλα ποσά ενοικίων που εισέπρατταν οι ιδιοκτήτες τα απέκρυπταν από την Εφορία. Σε μερικές περιπτώσεις δήλωναν πολύ χαμηλότερα ποσά των πραγματικών, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις δεν δήλωναν καθόλου τα ποσά που εισέπρατταν από τα ενοίκια και δήλωναν τους ενοικιαστές ως «φιλοξενούμενους».

Οι έλεγχοι του ΣΔΟΕ έχουν αποκαλύψει και άλλα μέχρι στιγμής στοιχεία:

I) Οι ενοικιάσεις των πολυτελών ακινήτων γίνονται μέσω Ιντερνέτ και γραφείων του εξωτερικού τα οποία κλείνουν τις παράνομες και «αόρατες» ενοικιάσεις. Οι κάτοχοι ακινήτων τα διαφημίζουν στη διεθνή αγορά, βάζοντας αγγελίες για ενοικίαση σε ελληνικά και ξένα site.

II) Οι κατοικίες επιφάνειας έως και 600 τ.μ ενοικιάζονται από ξένους και Έλληνες έως 10.000 ευρώ την ημέρα.

III) Τα καταλύματα ενοικιάζονται χωρίς να έχουν το ειδικό σήμα λειτουργίας του ΕΟΤ, πράγμα το οποίο δεν γνωρίζουν οι ξένοι ενοικιαστές οπότε και δεν εκδίδονται τα νόμιμα παραστατικά.

IV) Οι περισσότερες ενοικιάσεις είναι κυρίως μιας εβδομάδας και παρουσιάζονται ως φιλοξενία. Συνήθως, προκαταβάλουν το ενοίκιο με κατάθεση σε τράπεζα του

εξωτερικού και η εξόφληση γίνεται με μετρητά κατά την άφιξη στη χώρα μας, χωρίς σε καμία των περιπτώσεων να εκδίδεται απόδειξη. Με αυτό τον τρόπο αποκτούν μεγάλα εισοδήματα τα οποία δεν δηλώνουν στην εφορία και κατ' επέκταση δεν πληρώνουν τους φόρους που τους αναλογούν.

V) Δεκάδες βίλλες δηλώνονται στην εφορία ότι είναι κενές, ότι δηλαδή δεν κατοικούνται. Πάραυτα, μετά από ελέγχους του ΣΔΟΕ παρατηρούνται μεγάλες καταναλώσεις σε ηλεκτρικό ρεύμα και νερό κυρίως κατά τους μήνες του καλοκαιριού μέσω των στοιχείων της ΔΕΗ και της ΕΥΔΑΠ.

Ένα σωστό μέτρο για την πάταξη του φαινομένου αυτού αφορά τον ΕΟΤ ο οποίος θα πρέπει να απλοποιήσει τις διαδικασίες έκδοσης του ειδικού σήματος προς ενοικίαση ώστε οι ιδιοκτήτες να μπορούν να εκμισθώνουν τις βίλλες τους με κάθε διαφάνεια όπως γίνεται σε όλη την Ευρώπη (π.χ. Γαλλία). Έτσι και το κράτος θα εισπράττει τους φόρους του, και οι κατασκευαστικές εταιρείες θα τονωθούν, και οι τοπικές οικονομίες θα ωφεληθούν από τα χρήματα που θα αφήνουν οι παραθεριστές (όπως πολυμελείς οικογένειες) που επιλέγουν να μένουν σε ιδιόκτητες βίλλες και δεν θα υπάρχει αθέμιτος ανταγωνισμός μεταξύ των ιδιοκτητών ξενοδοχείων και των ενοικιαστών βιλλών, δωματίων και καταλυμάτων.

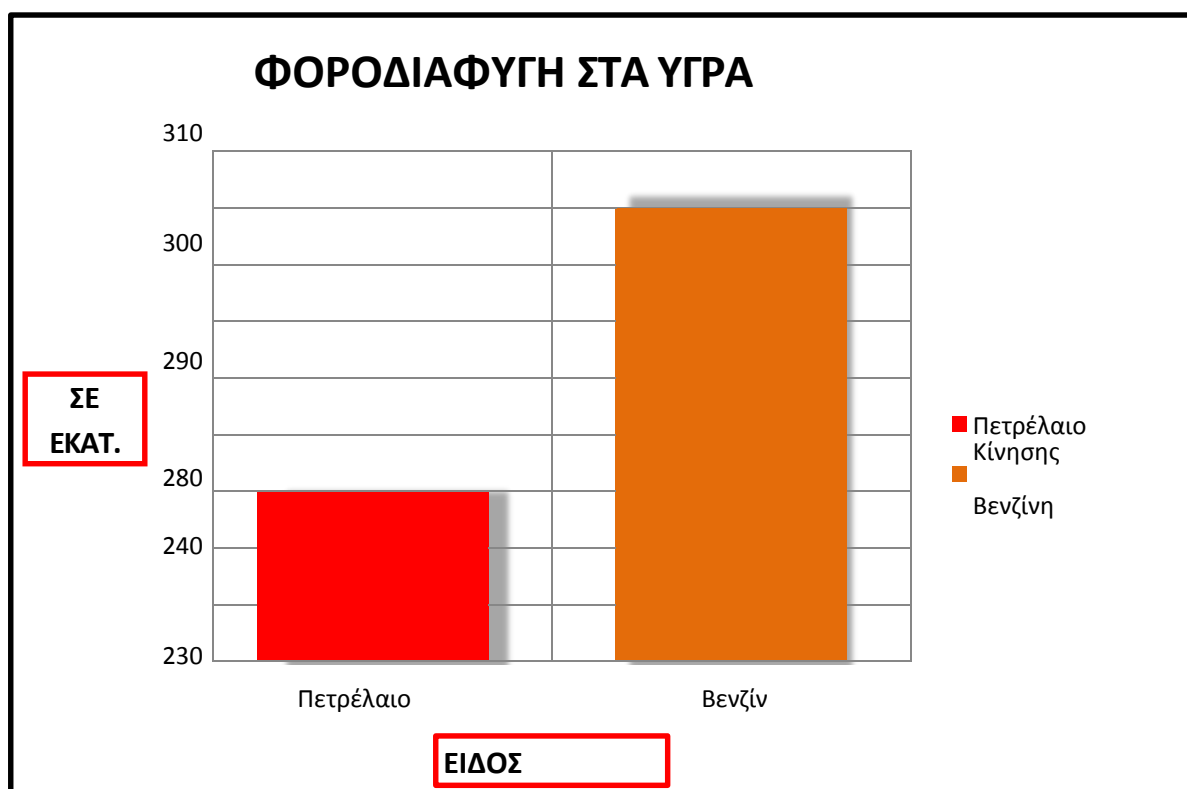
1.4 Φοροδιαφυγή στο πετρέλαιο κίνησης – θέρμανσης

Ένα από τα μεγάλα "αγκάθια" σε ότι έχει να κάνει με την φοροδιαφυγή στην χώρα μας είναι αυτό στον τομέα των υγρών καυσίμων το οποίο εδώ και αρκετά χρόνια έχει δημιουργήσει τεράστιο οικονομικό και πολιτικό πλήγμα στην οικονομία της Ελλάδας. Καταγγελίες για το λαθρεμπόριο καυσίμων τόσο ναυτιλιακών, όσο και για ντίζελ είναι πολλές αλλά ελάχιστες από αυτές ελέγχονται, διασταυρώνονται και προχωρούν. Η διαφθορά τόσο στον κλάδο όσο και στις δημόσιες υπηρεσίες που αλληλεπιδρούν σε όλα τα στάδια της παραγωγής, εισαγωγής και εμπορίας πετρελαιοειδών είναι τεράστια. Σύμφωνα με τον ΣΕΕΠΕ (Σύνδεσμος Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών Ελλάδος) το σύνολο των εσόδων που χάνει το κράτος φτάνει τα 900 εκατ. ευρώ το χρόνο έως και 1 δισ. ευρώ. Ειδικότερα, από 250 έως 400 εκατ. ευρώ υπολογίζεται η φοροδιαφυγή από τη νόθευση πετρελαίου κίνησης με πετρέλαιο θέρμανσης ή ναυτιλιακά καύσιμα (αποχρωματισμός του πετρελαίου θέρμανσης και η μετατροπή του σε κίνησης, ακόμα και στη Βενζίνη) ενώ μπορεί να φτάσει ακόμα και στα 800 εκατ. ευρώ. Περίπου το 20% του πετρελαίου κίνησης που

καταναλώνεται, έχει υποστεί προσμίξεις.

Η συνολική φοροδιαφυγή υπολογίζεται από 300 έως 500 εκατ. ευρώ, καθώς το 2% των καυσίμων διακινείται λαθραία στον τομέα των βενζινών.

Όσον αφορά δε τις « πειραγμένες » αντλίες με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά συστήματα καταδολίευσης σύμφωνα με υπολογισμούς του ΣΕΕΠΕ πελάτης χάνει από 6 έως 12 λεπτά ανά λίτρο, στα πρατήρια που χρησιμοποιούν τέτοιες μεθόδους κλοπής των καταναλωτών.

Τόσο ο ΣΕΕΠΕ όσο και τα διυλιστήρια προτείνουν⁹:

➤ Την μείωση του φόρου στο πετρέλαιο κίνησης κατά 8 λεπτά το λίτρο και την εξίσωση των φόρων με το πετρέλαιο θέρμανσης, το οποίο προβλέπεται να αυξηθεί στο 1,4 – 1,5 ευρώ το λίτρο, από περίπου 1 ευρώ σήμερα. ενώ περιλαμβάνεται ταυτόχρονα και θέσπιση επιδόματος θέρμανσης ανάλογα με την κοινωνική κατάσταση και τη γεωγραφική προέλευση του πολίτη. Σύμφωνα με την πρόταση, το

⁹ Πηγή : www.capital.gr

επίδομα θέρμανσης θα πρέπει να χορηγηθεί σε όσους το εισόδημα τους είναι κάτω από το αφορολόγητο όριο και υπολογίζεται από 34 – 211 εκατ. για το 2012 και 190-263 εκατ. για το 2013.

➤ Οι εταιρίες επεσήμαναν ότι η αύξηση της τιμής του πετρελαίου θέρμανσης θα έχει σαν συνέπεια νέα μείωση της κατανάλωσης καθώς και εμφάνιση κοινωνικών προβλημάτων. Όπως υποστήριξαν όμως, δεν υπάρχει άλλη λύση. Ήδη λόγω της κρίσης οι πωλήσεις βενζίνης , πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης έχουν μειωθεί σημαντικά.

1.5 Τομέας ναυτιλιακών καυσίμων

Ιδιαίτερη έξαρση σημειώνεται στο λαθρεμπόριο και στη φοροδιαφυγή των ναυτιλιακών πετρελαίων, με το ΣΔΟΕ να έχει αυξήσει τις έρευνες του γύρω από το κύκλωμα της παράνομης αυτής διακίνησης .

Το λαθρεμπόριο των καυσίμων στην ναυτιλία είναι δύσκολο να περιοριστεί καθώς υπάρχει ολόκληρο κύκλωμα και πολλοί μεσάζοντες οι οποίοι διακινούν τα καύσιμα και πολύ συχνά οι έλεγχοι δεν έχουν ουσιαστικό αποτέλεσμα. Στο πεδίο του ναυτιλιακού καυσίμου έχουν γίνει ελάχιστα, όπως και στο αεροπορικό καύσιμο. Οι μέθοδοι που ακολουθούνται από τους « υπεράνω υποψίας » λαθρεμπόρους είναι πολλοί, δυσκολεύοντας έτσι τους ελέγχους .Εφοπλιστές ,πληρώματα πλοίων, λιμενικοί, τελωνειακοί υπάλληλοι ακόμα και υπουργοί και βουλευτές εμπλέκονται ενεργά στο δίκτυο παράνομων εισαγωγών και διακίνησης καυσίμων. Το λαθρεμπόριο εκδηλώνεται κυρίως στη θάλασσα όπου οι δυνατότητες είναι απεριόριστες και φορτία μεγάλα. Λαθρεμπόριο εκδηλώνεται και με φορτηγά διεθνών μεταφορών τα οποία βάζουν καύσιμα στα σύνορα από αφορολόγητα πρατήρια και το μεταφέρουν σε άλλα. Το ίδιο σκηνικό συμβαίνει και με τα αεροπορικά καύσιμα όπου κυβερνήτες και μηχανικοί πλοίων μοιράζοντας με πράκτορες και πρατηριούχους τους διαφυγόντες φόρους για την αγορά καυσίμου το οποίο επαναπροωθείται στην αλυσίδα διανομής, ενώ ο παρακρατηθής φόρος αποδίδεται πίσω. Έτσι η ίδια ποσότητα πετρελαίου πωλείται δυο φορές, ενώ το κύκλωμα επωφελείται και από επιστροφές φόρων όπως ακριβώς συμβαίνει και στα ναυτιλιακά καύσιμα.

Οι ΓΣΕΒΕΕ, ΠΟΠΕΚ έχουν εισηγηθεί ορισμένες τεχνικές λύσεις οι οποίες θα συντελούσαν στον δραστικό περιορισμό του λαθρεμπορίου των υγρών καυσίμων:

➤ **Εγκατάσταση « Μαύρου Κουτιού » στα Σλέπια και λειτουργία συστήματος παρακολούθησης** - Αυτή η συσκευή μπορεί να εγκαθίσταται σε μέρος όπου δεν θα εμποδίζει τον έλεγχο στα δεξαμενόπλοια. Πρόκειται για μια συσκευή χαμηλού κόστους η οποία αποτελείται κυρίως από αισθητήρες και κυκλώματα ελέγχου. Μέσω αυτής της συσκευής θα συλλέγονται και θα στέλνονται στα κεντρικά γραφεία της αρμόδιας υπηρεσίας με σκοπό να εντοπιστούν παράνομες δραστηριότητες. Για παράδειγμα, εάν ένα σκάφος εντοπιστεί, σε ύποπτο μέρος και αυτό συμβαίνει επανειλημμένως σε τακτά χρονικά διαστήματα μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, τότε θα ειδοποιείται η αρμόδια υπηρεσία για ύποπτη συμπεριφορά και έλεγχος και παρακολούθηση του συγκεκριμένου σκάφους.

➤ **Εγκατάσταση « Μαύρου Κουτιού » και στα Βυτιοφόρα**- Παρόμοιας λογικής με τα παραπάνω είναι και η εγκατάσταση αυτής της συσκευής στα βυτιοφόρα μιας μεταφορικής εταιρίας καυσίμων. Με αυτές τις συσκευές μπορεί να μην γίνεται απευθείας αναγνώριση μιας παράνομης συμπεριφοράς, αλλά δρα ανασταλτικά σε πιθανές παράνομες συμπεριφορές. Επίσης, μέσω αυτής της τεχνολογίας είναι δυνατή η διαπίστωση των συνθηκών κάτω από τις οποίες συνέβη κάποιο ατύχημα.

➤ **Στην περίπτωση λαθρεμπορίας να επιβάλλεται διοικητικό πρόστιμο** που θα είναι ανάλογο του ύψους του λαθραίου καυσίμου. Το πρόστιμο θα βαρύνει τόσο το σλέπι, όσο και τον έμπορο που έχει στην κατοχή του την παράνομη δεξαμενή όπως και το πλοίο που συμμετέχει στην εικονική παραλαβή καυσίμων.

➤ Άλλο ένα μέτρο είναι η **άμεση κατάσχεση του σλεπιού** (με την πρώτη παράβαση), σε συνδυασμό με την **αφαίρεση αδείας του ιδιοκτήτη** του, την **δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων** τόσο αυτού που έχει στην κατοχή του το

σλέπι όσο και του εμπόρου που δέχεται το κλεμμένο καύσιμο στις δεξαμενές του.

➤ **Δημιουργία υπηρεσίας Τελωνείου με ταχύπλοα**, που θα κάνει ελέγχους κατά βούληση, χωρίς απαραίτητα να υπάρχει εντολή από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Τελωνείου, χωρίς προειδοποίηση και όχι σε προκαθορισμένους χρόνους περιορίζοντας τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που σχετίζονται με την εποπτεία και τον έλεγχο του κυκλώματος.

1.6 Ελεύθεροι επαγγελματίες

Ελεύθερος επαγγελματίας νοείται ο επιτηδευματίας ο οποίος προσφέρει ανεξάρτητες υπηρεσίες και έχει ελευθερία ενεργείας κατά την παροχή των υπηρεσιών του, καθορίζει δηλαδή ο ίδιος τα μέσα εκτέλεσης της εργασίας και τον χρονικό διάστημα για τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Οι υπηρεσίες που παρέχει χαρακτηρίζονται κυρίως από το πνευματικό και καλλιτεχνικό στοιχείο τους. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 8, του Ν.2589/2000 (κώδικας Φ.Π.Α) οι πράξεις του δεν συνιστούν παράδοση αγαθού. Ενώ όσοι ασκούν ελεύθερο επάγγελμα είναι υποχρεωμένοι να τηρούν τουλάχιστον Β' κατηγορίας βιβλία (εσόδων - εξόδων) μέχρι το ύψος των ακαθάριστων εσόδων τους να φτάσει στο 1.500.000 ευρώ. Αν ξεπεράσουν το όριο αυτό τότε πρέπει να τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας.

Έτσι λοιπόν, η φοροδιαφυγή του φόρου εισοδήματος εντοπίζεται κυρίως και στους ελεύθερους επαγγελματίες με την μορφή μη έκδοσης απαραίτητου φορολογικού στοιχείου ή ακόμα και παραποίησης του (τιμολόγιο- δελτίο αποστολής, απόδειξη ή έκδοση δελτίου παροχής υπηρεσιών) κατά την πραγματοποίηση οποιαδήποτε συναλλαγής με σκοπό την πώληση ή την αγορά αγαθών καθώς και παροχή υπηρεσιών. Ενώ και μια ακόμα μορφή φοροδιαφυγής των ελεύθερων επαγγελματιών είναι η έκδοση των πιο πάνω φορολογικών στοιχείων με αναγραφόμενο τίμημα μικρότερο του πραγματικού.

Αξίζει να σημειωθεί, πως η έννοια του φορολογικού στοιχείου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ. όπως καθορίζονται από την παράγραφο 4 του άρθρου 19 του

N.2523/1997 παραποιείται όταν :

❖ Εκδίδεται για συναλλαγή που δεν υφίσταται ολικώς ή μερικώς αυτής ή για συναλλαγή που εκτελέστηκε από πρόσωπα διαφορετικά από αυτά που αναγράφονται στο στοιχείο ή κάποιο από αυτά είναι άγνωστο φορολογικό πρόσωπο (δηλαδή δεν έχει δηλώσει έναρξη του επιτηδεύματος ούτε έχει θεωρήσει στοιχεία στην αρμόδια υπηρεσία που ανήκει).

❖ Εκδίδεται ή έχει ληφθεί από εικονική εταιρία, κοινοπραξία ή οποιασδήποτε άλλης μορφής επιχείρησης ή ακόμα και από φυσικό πρόσωπο το οποίο βέβαια αποδεικνύεται ότι είναι άσχετο με τη συγκεκριμένη συναλλαγή.

❖ Στα φορολογικά στοιχεία αναγράφεται αξία κατώτερης της πραγματικής θεωρούνται ως ανακριβή, ενώ τα στοιχεία στα οποία αναφέρεται αξία μεγαλύτερη της κανονικής θεωρούνται εικονικά για το μέρος της μεγαλύτερης αξίας.

1.7 Τομέας τουριστικών επιχειρήσεων

Η φοροδιαφυγή στο τομέα των τουριστικών επιχειρήσεων εμφανίζεται με την μέθοδο διπλών συμβολαίων μεταξύ ξενοδοχείων και τουριστικών επιχειρήσεων, εξωτερικού και εσωτερικού, με σκοπό να παρουσιάσουν μικρότερα έσοδα από τις υπηρεσίες που παρέχουν και μέρος των εσόδων που αποκρύπτουν να παραμένουν σε λογαριασμούς στο εξωτερικό. Ενώ ακόμα μία μέθοδος φοροδιαφυγής είναι η μη ή ανακριβείς έκδοση φορολογικών στοιχείων από την παροχή υπηρεσιών όπου εμφανίζονται σαν παροχές μέσα σε «τουριστικά πακέτα», ενώ στην πραγματικότητα εισπράττεται ειδικό τίμημα το οποίο και δεν εμφανίζεται πουθενά.

1.8 Πολυεθνικές εταιρείες

Οι πολυεθνικές εταιρείες είναι εκείνες όπου βασίζονται σε πάνω από μια χώρες. Έχουν την έδρα τους, συνήθως, σε κάποια χώρα και παράλληλα ασκούν σημαντική συμμετοχή σε επιχειρήσεις που βρίσκονται στο εξωτερικό. Καθίστανται δε, ως

πολυεθνικές μέσω των άμεσων επενδύσεων στο εξωτερικό χρησιμοποιώντας τες με σκοπό την συγχώνευση, την εξαγορά ή την δημιουργία θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό.

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις περιλαμβάνουν τη μεταφορά -πέρα από τα εθνικά σύνορα- ενός πακέτου παραγωγικών πόρων/εισροών. Οι εισροές αυτές είναι είτε υλικές (π.χ. μετοχικό κεφάλαιο, εξοπλισμός, ενδιάμεσες και πρώτες ύλες), είτε άυλες (π.χ. ποιοτικός έλεγχος και marketing). Η μεταφορά αυτήν των πόρων/εισροών πραγματοποιείται χωρίς την παρεμβολή της αγοράς αλλά με την μορφή της σχέσης ιδιοκτησίας μεταξύ των δύο επιχειρήσεων.

Οι πολυεθνικές εταιρίες χωρίζονται σε δυο κατηγορίες, τις «πολυεθνικές με κάθετη ολοκλήρωση» και τις «πολυεθνικές με οριζόντια ολοκλήρωση. Στην πρώτη κατηγορία ανήκει εκείνη που διαχειρίζεται όλα τα στάδια της παραγωγής ενός προϊόντος μέχρι και την τελική διανομή του, ενώ μια πολυεθνική επιχείρηση χαρακτηρίζεται από «οριζόντια ολοκλήρωση», όταν οι θυγατρικές της αναλαμβάνουν περιφερείς δραστηριότητες σε διαφορετικές χώρες.

Οι τρόποι που φοροδιαφεύγουν οι πολυεθνικές εταιρίες είναι οι εξής:

1) Οι μητρικές εταιρίες χρεώνουν υψηλά κόστη στα «δικαιώματα χρήσης σημάτων» τους στις θυγατρικές με αποτέλεσμα οι δεύτερες να παρουσιάζουν υψηλά κόστη και να αποφεύγουν την φορολογία στην Ελλάδα.

2) Οι θυγατρικές να αγοράζουν από τις μητρικές τους σε υψηλές τιμές προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας, τα οποία είναι και υπερτιμολογημένα, ώστε να παρουσιάσουν μεγάλο κόστος και να απαλλάσσονται από την φορολόγηση των κερδών στην Ελλάδα.

3) Οι μητρικές δανείζουν τις θυγατρικές τους με υψηλό κόστος ούτως ώστε να δικαιολογούν και τις υψηλές τιμές των προϊόντων τους αλλά και τα αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα που παρουσιάζουν.

4) Και τέλος, εταιρίες παρουσιάζουν επί σειρά ετών ζημιές και προβλήματα

ρευστότητας και με τον τρόπο αυτό τα κέρδη τους να μεταφέρονται σε άλλες χώρες όπου δραστηριοποιούνται και να φορολογούνται εκεί με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές από τους αντίστοιχους της Ελλάδας.

1.9 Off Shore

Ως «εξωχώρια εταιρία» εννοούμε την εταιρία αυτή που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και δραστηριοποιείται με βάση τη νομοθεσία αυτής της χώρα και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση. Έτσι κατά κανόνα αποστέλλονται τα εμπορεύματα και από άλλη τιμολογούνται.

Οι offshore εταιρείες ιδρύονται σε περίπτωση που πάρει κάποιος στην κατοχή του ένα ακίνητο. Ο ιδιοκτήτης του ακινήτου απολαμβάνει τα παρακάτω πλεονεκτήματα:

- 1) Ανωνυμία, όπου χρειάζεται στις περιπτώσεις που ο ιδιοκτήτης του ακινήτου δεν θέλει να πιαστεί γιατί τότε θα φορολογηθεί η αξία του ακινήτου ως εισόδημα. Καθώς και στις περιπτώσεις όπου πάρει διαζύγιο να διαφυλάξει το εν λόγω ακίνητο κατά την διανομή της οικογενειακής περιουσίας
- 2) Αποφυγή του πόθεν έσχες, που διευκολύνει όσους έχουν λάβει εισοδήματα που είναι αφορολόγητα ή έχουν προέλθει από παράνομες δραστηριότητες .
- 3) Αποφυγή πληρωμής φόρου κληρονομιάς και μεταβίβαση ακινήτου, και για να πραγματοποιηθεί αυτό αρκεί να αλλάξουν χέρια οι μετοχές της , χωρίς φορολόγηση, στο εξωτερικό στην έδρα της. Οι διαδικασίες για την μεταβίβαση των μετοχών είναι απλές π.χ. τηλεφωνικώς, πράγμα που σημαίνει ότι η μεταβίβαση στο νέο ιδιοκτήτη είναι απλή χωρίς διατυπώσεις.
- 4) Αποφυγή κατασχέσεων για χρέη, και αυτό γιατί δεν μπορεί να εντοπιστεί εύκολα ο ιδιοκτήτης μιας OFF SHORE εταιρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΕ ΚΛΑΔΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την μεγάλη φοροδιαφυγή σε ορισμένες κατηγορίες επαγγελμάτων που εντοπίστηκαν από το ΣΔΟΕ μετά από ενδεικτικούς ελέγχους του έτους 2013:

	<u>ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ</u>	<u>ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ</u> <u>ΣΕ €</u>
52	Αγρότες (παράνομες επιδοτήσεις-επιστροφές ΦΠΑ)	54.179.000 €
1	Δημοτική επιχείρηση	1.725.425 €
2	Φαρμακεία	2.000.000 €
29	Ιατροί	6.877.071 €
2	Επιχειρήσεις Courier	3.633.636 €
2	Καλλιτέχνες	4.242.905 €
1	Έμπορος	4.951.546 €
2	Ξενοδοχεία	1.535.803 €
22	Εμπορικές επιχειρήσεις	14.351.000 €
3	Έμποροι αγροτικών προϊόντων	9.547.734 €
2	Εργολάβοι οικοδομών	23.656.098 €

Μετά από τους ελέγχους του ΣΔΟΕ συνολικά τα επιβληθέντα πρόστιμα είναι 211.538.1€ για απόκρυψη εισοδήματος 99.751.520 €.

Επομένως, καταλαβαίνουμε ότι υπάρχουν κάποιοι οι οποίοι δεν έχουν υποστεί τις ίδιες συνέπειες με όλους τους πολίτες μέχρι στιγμής με αποτέλεσμα αυτό να αποτελεί έναν από τους λόγους για τους οποίους πολλοί Έλληνες εκδηλώνουν την απέχθειά τους προς τις φοροεισπρακτικές μηχανές του κράτους, ενώ έντονος είναι και ο προβληματισμός για την νωθρή αντίδραση του κράτους απέναντι στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής, στον εντοπισμό όσων εμπλέκονται, αλλά και στην απονομή δικαιοσύνης και επιστροφής των χρημάτων στα δημόσια ταμεία. Έτσι, είναι κοινή πεποίθηση όλων ότι η ανοχή και η συγκάλυψη γίνονται με την συνδρομή του κράτους. Απέχθεια, άλλωστε, σημαίνει ότι δεν συμβιβάζεσαι με τους κανόνες του κράτους και χρησιμοποιώντας ως άλλοθι την κατάσταση που επικρατεί γύρω σου, αποφεύγεις να ολοκληρώσεις τις υποχρεώσεις σου απέναντι του. Συνοψίζοντας τα παραπάνω, βλέπουμε γιατί υπάρχει πρόσκαιρο έδαφος για την φοροδιαφυγή στη χώρα μας και συνέχεια αυξάνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

1.1 Τρόπο αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής

Η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής είναι πολύ δύσκολη υπόθεση. Ο περιορισμός όμως της έκτασης της φοροδιαφυγής μπορεί να επιτευχθεί σε μια συστηματική προσπάθεια και συνεχή διαχρονικά πολιτική, η οποία θα πρέπει να επικεντρωθεί στα εξής :

- Η ορθολογική λειτουργία της δημόσια διοίκησης, άμεμπτη συμπεριφορά των πολιτικών προσώπων, δημοκρατική λειτουργία των θεσμών και της αξιοκρατίας.
- Χρηστή διαχείριση του δημοσίου χρήματος και του προϊόντος της φορολογίας ώστε τα δημόσια αγαθά (παιδεία, υγεία, πρόνοια, ασφάλεια) να είναι ανεκτού ποιοτικού επιπέδου, γιατί διαφορετικά πρέπει ο πολίτης να προσφύγει στον ιδιωτικό τομέα, τη στιγμή μάλιστα που η πολιτεία του επιβάλλει υψηλή φορολογία.
- Ορθολογικό, δίκαιο. Απλό φορολογικό σύστημα, όχι μόνο στους νόμους αλλά και στην πράξη.
- Βελτίωση της λειτουργίας των ελεγκτικών και διωκτικών μηχανισμών του κράτους.
- Μείωση του βαθμού του κρατικού παρεμβατισμού και των επιβαρύνσεων του στους πολίτες και στις επιχειρήσεις.
- Ηλεκτρονική διακυβέρνηση της φορολογίας και έλεγχος-φορολόγηση των εξωχώριων εταιριών. (offshore companies).
- Ουσιαστικός έλεγχος του παραεμπορίου (παζάρια-πλανόδιοι) και ενίσχυση των τελωνιακών ελέγχων.
- Φορολογική δημοσιονομική σταθερότητα.
- Ενίσχυση της εμπιστοσύνης του πολίτη προς τους διοικούντες ώστε αγόγγυστα να τους διαθέτει να διαχειριστούν μέρος του εισοδήματος του.
- Δικαιότερη κατανομή του πλούτου η οποία πρέπει να βασίζεται στη δίκαιη αμοιβή των εργαζομένων και τη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών.

- Μείωση της ανεργίας και αποφυγή πολιτικών λιτότητας, ώστε οι πολίτες να μην αναγκάζονται να καταφεύγουν σε ανεπιθύμητες επιλογές εργασίας για την επιβίωση τους.
- Ουσιαστική εφαρμογή του <<πόθεν έσχες>> και οι αυστηρές κυρώσεις σε παράνομες οικονομικές δραστηριότητες και φοροκλοπή.
- Ύπαρξη διαφάνειας στη χρηματοδότηση των κομμάτων και των πολιτικών.

Συμπερασματικά η φοροδιαφυγή θα περιοριστεί μόνο με χρηστή διοίκηση, με αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του πολίτη προς το κράτος, με δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών, με βελτιστοποίηση των ελεγκτικών μηχανισμών, να τιμωρούνται παραδειγματικά όσοι παρανομούν και να βελτιωθούν τα προσφερόμενα δημόσια αγαθά. Μόνο τότε μπορεί να περιορισθεί το όφελος των πολιτών από την απόκρυψη συναλλαγών –εισοδημάτων, και η ροπή για φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή.

1.2 Μέτρα για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής

Παρακάτω παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά μέτρα που θα πρέπει να εφαρμοστούν στην ελληνική κοινωνία - οικονομία για να περιοριστεί ή για να εξαλειφτεί κατά ένα ικανοποιητικό ποσοστό η φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή:

- Να επιβληθούν χαμηλότερες ποινές, σε περίπτωση που οι φορολογούμενοι δηλώσουν οι ίδιοι, μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα από την ενημέρωσή τους ότι θα πραγματοποιηθεί έλεγχος, τις παραβάσεις τους (κίνητρο για δήλωση παραβάσεων ή πιθανών παραβάσεων).
- Ύπαρξη ταμειακών μηχανών παντού. Όλες οι επιχειρήσεις χωρίς καμία εξαίρεση οφείλουν να εκδίδουν αποδείξεις μέσω ταμειακών μηχανών ακόμα και επιχειρήσεις όπως περίπτερα και ταξί.
- Οι φορολογικοί ελεγκτές ασχολούνται και είναι υπεύθυνοι ως επί το πλείστον με το να συμβουλεύουν τους νέους επιτηδευματίες (π.χ. τα πρώτα δυο χρόνια), στο διάστημα δηλαδή όπου τα κέρδη είναι μικρά και να μην επιβάλλονται ποινές ή έστω

να επιβάλλονται χαμηλές ποινές. Εξαιρούνται βεβαίως οι περιπτώσεις όπου είναι σαφές ότι υπάρχει δόλος όπως πχ πλαστά στοιχεία.

- Για να αντιληφθούν όλοι οι πολίτες ότι το σύστημα δουλεύει, τα αποτελέσματα από τις διασταυρώσεις των στοιχείων να στέλνονται απευθείας από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων στους φορολογούμενους. Με αυτό τον τρόπο θα καλούνται οι φορολογούμενοι, να υποβάλουν μέσα στο επόμενο χρονικό διάστημα συμπληρωματική δήλωση και θα ενημερώνονται για τις προσαυξήσεις που θα «τρέχουν», σε περίπτωση που συμφωνούν με το αποτέλεσμα της διασταύρωσης, Αν διαφωνούν, να ενημερώνουν σχετικά με ένα επισυναπτόμενο έντυπο την αρμόδια ΔΟΥ.
- Ύπαρξη φυλλαδίου με πληροφορίες που αφορούν το σκοπό του ελέγχου, ποιες διαδικασίες ακολουθούνται καθώς επίσης να συμπεριλαμβάνονται εντός ποια δικαιώματα και υποχρεώσεις έχουν οι φορολογούμενοι και φορολογικοί ελεγκτές.
- Στην ιστοσελίδα του υπουργείου να υπάρχουν αναρτημένες απαντήσεις σε συνήθη ερωτήματα των φορολογουμένων για ζητήματα που αφορούν τους φορολογικούς ελέγχους.
- Ουσιαστικός έλεγχος του «πόθεν έσχες» των εργαζομένων σε «ευαίσθητες» υπηρεσίες του υπουργείου.
- Να παρέχονται κίνητρα στους φορολογούμενους όταν αποκαλύπτουν φαινόμενα διαφθοράς, φοροδιαφυγής και παραοικονομίας.
- Να επανεξεταστούν όλες οι λειτουργίες των ΔΟΥ με στόχο την μείωση της γραφειοκρατίας και τη ενασχόληση του προσωπικού με τους ελέγχους και στις επαληθεύσεις.
- Να αυξηθούν οι έλεγχοι που διενεργούνται σε όσους ήδη έχουν εντοπισθεί ότι φοροδιαφεύγουν ως μέτρο για την καταστολή αλλά και την πρόληψη της φοροδιαφυγής.
- Έμμεσος τρόπος προσδιορισμού του εισοδήματος σε περιπτώσεις που το ύψος του εισοδήματος που δηλώνεται δεν συνάδει με την κοινή λογική ή κάποιες άλλες ενδείξεις.
- Ύπαρξη ενιαίας φορολογικής αντιμετώπισης όλων των εισοδημάτων όσο αυτό είναι δυνατόν. Το σύστημα που επικρατεί επιβάλλει διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές σε Α.Ε., Ο.Ε. και Ε.Ε., φυσικά πρόσωπα και οδηγεί σε εκτεταμένες «μεταφορές» εισοδημάτων.

- Να περιοριστεί η συνεργασία συνταξιούχων εφοριακών με φορείς του ιδιωτικού τομέα, παρά μόνο όταν περάσει ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία που συνταξιοδοτήθηκαν(π.χ. τριετία).
- Όταν η διοίκηση κατάσχει περιουσιακά στοιχεία θα πρέπει να ορίζεται και η ημέρα του πλειστηριασμού, και όχι η ημερομηνία πλειστηριασμού να οριστεί κάποια στιγμή στο μέλλον, διότι αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το μέτρο να χάνει την αξία του ως μέσο πίεσης.
- Όταν γίνεται κατάσχεση ενός περιουσιακού στοιχείου λόγω φορολογικής οφειλής θα πρέπει με τη σειρά του να κατάσχεται και το εισόδημα που αποδίδει αυτό.
- Τονισμός δυσμενών συνεπειών που έχει η φοροδιαφυγή στην οικονομία, στους φορολογούμενους, τις ποινές που υπάρχουν κλπ μέσω διαφημιστικής καμπάνιας.
- Οι φορολογικές αρχές να έχουν τη δυνατότητα να έχουν πρόσβασης σε τραπεζικά στοιχεία και συναλλαγές που διενεργούνται μέσω τραπεζών .
- Κατάργηση διατάξεων που επιβραβεύουν τη φοροδιαφυγή.
- Ένταξη υπαλλήλων στο σώμα των ελεγκτών μετά από αξιολόγηση. Η παραμονή τους σε αυτό θα πρέπει να είναι με θητεία (π.χ. τριετή) και να επαναξιολογούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα με ανοικτές διαδικασίες.
- Οι ελεγκτές να παύσουν να θεωρούνται ως ένα ενιαίο σύνολο, αλλά να υπάρξουν διαβαθμίσεις και εξειδικεύσεις με αντίστοιχη πιστοποίηση και διακριτικά τίτλου που να προσδίδουν κύρος στους εφοριακούς.
- Να εκπαιδεύονται υποχρεωτικά οι προσληφθέντες σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο.
- Ύπαρξη συστήματος που μετράει και ελέγχει την παραγωγικότητα των ΔΟΥ και όσων εργάζονται σε αυτές με επιστημονικά κριτήρια και σύμφωνα με όσα ισχύουν διεθνώς.
- Να κατηγοριοποιηθούν οι φορολογικές παραβάσεις και να θεσμοθετηθούν συγκεκριμένες ποινές για κάθε κατηγορία, ώστε να υπάρχει αντικειμενικότητα στο σύστημα και περιορισμός αδικιών και αυθαιρεσιών.
- Να μην υπάρχει δυνατότητα διαπραγμάτευσης αναφορικά με το ύψος της ποινής. Να γίνει αντικατάσταση του συστήματος συμβιβασμού που ισχύει τώρα από συνδυασμό άλλων μέτρων που έχουν τα ίδια ή καλύτερα αποτελέσματα.

- Ενημέρωση φορολογούμενων μέσω ενός φυλλαδίου που θα περιέχει τις συνέπειες και τις ποινές σε περίπτωση διαφθοράς και φοροδιαφυγής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι προφανές ότι η φοροδιαφυγή είναι ένας όρος γνωστός σε όλες τις χώρες του κόσμου και το μέγεθος της έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια ακόμα και στις πιο ανεπτυγμένες χώρες, επίσης, είναι ένας από τους παράγοντες που συντέλεσαν στην οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα η χώρα μας. Η δραστηριοποίηση λοιπόν στην φοροδιαφυγή δημιουργεί τεράστιες φορολογικές απώλειες και επιπλέον, είναι μειωμένες οι εισφορές για την κοινωνική ασφάλιση. Ωστόσο, οι τρόποι αντιμετώπισης και τα μέτρα της φοροδιαφυγής για την μείωση της είναι αναγκαία να επιλεγούν για να αυξήσουν σημαντικά κίνητρα ώστε να μεταφερθεί η παραγωγή από την ανεπίσημη οικονομία στην επίσημη οικονομία και επίσης θα συντελέσει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας.

Η παραοικονομία, η οποία έχει άμεση σχέση με τη φοροδιαφυγή αποτελεί τις δραστηριότητες εκείνες και συναλλαγές ενchrήματα και μη όπου δεν καταγράφονται από τις αρμόδιες εθνικές υπηρεσίες μέτρησης. Δημιουργούνται έτσι διάφορες στρεβλώσεις σε ότι αφορά τη διανομή εισοδήματος, την οικονομική διάρθρωση και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας και αυτό έχει ως συνέπεια την διόγκωση του ποσοστού ανεργίας και του πληθωρισμού. Η μείωση της παραοικονομίας όμως, θα αυξήσει την συνολική ευημερία της χώρας μας, οπότε και στο τομέα της παραοικονομίας θα πρέπει να ληφθούν σημαντικά μέτρα για την μείωση της.

Η παραοικονομία συνδέεται άμεσα με τη διαφθορά στην Ελλάδα όπου η διαφθορά είναι ένα φαινόμενο της καθημερινής ζωής και υπάρχει μη σωστή διακυβέρνηση και υπάρχει κακός συνδυασμός διαφθοράς με αποτέλεσμα να υπάρχουν αβεβαιότητες και αμφισβητήσεις για τον Έλληνα πολίτη όπου δεν πιστεύει ότι τους φόρους που δίνει στο κράτος τους εκλαμβάνει ως υπηρεσίες από αυτό.

Τέλος, ο συνδυασμός μείωσης των φαινομένων της παραοικονομίας της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς θα βοηθήσει να αυξήσουν τα έσοδα του κράτους και επίσης, θα υπάρξει ενίσχυση οικονομικής ανάπτυξης που θα φέρει επενδύσεις βεβαιότητας για την Ελλάδα. Επιπλέον, θα υπάρξει προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος με δίκαιη κατανομή των φόρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Καβαλάκης Γ. (1997) «Φορολογία Εισοδήματος», Εκδόσεις Ipirotiki Publication
- Κανελλόπουλος Ν. Κ. (2002), «Φοροδιαφυγή στις ανώνυμες εταιρίες: Εκτιμήσεις από εισαχθείσες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών»
- Κανελλόπουλος Κ., Ι. Κουσουλάκος και Β. Ράπανος, (1995), Παραοικονομία και φοροδιαφυγή: Μετρήσεις και οικονομικές επιπτώσεις, Εκθέσεις νο 15, ΚΕΠΕ, 1995
- Κυριακάτος Ι. Β. (2009), «Φορολόγηση & φοροδιαφυγή των ελληνικών επιχειρήσεων. Αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής από τη διοίκηση και εντοπισμός από τα στελέχη της»
- Μανεισιώτης, Β. (1994), "Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα", στο Τα δημόσια Οικονομικά Στην Ελλάδα, Ν. Τάτσος (επιμ.) Εκδόσεις Σμπίλια
- Παλαιοδήμος Γ. (2006), Εξωτερικός Επιστημονικός Συνεργάτης Ι.ΣΤ.Α.ΜΕ, «Συγκρίνοντας τα Φορολογικά Συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση –Κείμενο Τεκμηρίωσης - »
- Apel M. (1994), An Expenditure-Based Estimate of Tax Evasion in Sweden. Working Paper, Department of Economics, Uppsala University
- Cloyd, B. 1995. "The effects of financial accounting conformity on recommendations of tax preparers." The Journal of the American Taxation Association 17 (Fall): 50-70
- McAffe K., (1980), "A glimpse of the hidden economy in the National Accounts", Economic Trends, Central Statistical Office, London
- Feige, E.L., (1987), "The Anatomy of the Underground Economy", in Alessandrini, Sergio and Bruno Dallado (1987)
- ΚΑΟΥΝΗΣ Π.Δ., 2006: Φορολογική Λογιστική ΙΙ, συνοπτική ερμηνεία της φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Αθήνα:Εκπαιδευτικό Βοήθημα. Εκδόσεις Καούνη Δικαίου
- Μανεισιώτης, Β., (1990). Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή: Μια Πρώτη Διερεύνηση της Μεταξύ τους Σχέσης, στο Παραοικονομία, Ι. Βαβούρας (επιμ.), Εκδόσεις Κριτική
- Παυλόπουλου Γ. Παν., Η παραοικονομία στην Ελλάδα, Αθήνα 1987.

- Καλυβιανάκης Κ., 1993, «Φορολογικό καθεστώς, παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- www.gsis.gr
- www.e-forologia.gr
- www.taxheaven.gr
- www.euretirio.com
- www.wikipedia.org
- www.oikonomikon.gr
- www.capital.gr
- www.taxnews.gr
- <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/15882>
- http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.11.1.html#_ftnref1
- iobe.gr
- euro2day.gr